

บทที่ 4

ผลของการวิจัย

“สุรินทร์ถิ่นช้างใหญ่ ผ้าไหมงาม ประคำสวย ร่ำรวยปราสาท ผักกาดหวาน ข้าวสารหอม งามพร้อมวัฒนธรรม” จากคำขวัญของจังหวัดสุรินทร์ “ช้าง” ถือเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งถ้าพูดถึงช้างจังหวัดสุรินทร์แล้ว ช้างมีประวัติความเป็นมาพร้อม ๆ กับบรรพบุรุษผู้เข้ามาก่อตั้งจังหวัดสุรินทร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2306 มีหลักฐานว่าหลวงสุรินทร์ภักดี (เชียงปุม) เป็นผู้ก่อตั้งจังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์มีแหล่งอารยธรรมมาจากขอม บรรพบุรุษสืบเชื้อสายมาจากเขมร เชื้อสายลาวและเชื้อสายส่วยซึ่งมีความสามารถในการจับช้างป่า สุรินทร์เป็นจังหวัดที่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศต่างรู้จักกันว่า สุรินทร์เป็นถิ่นเมืองช้างซึ่งมีชื่อเสียงความยิ่งใหญ่ ความแสนรู้ของช้าง จังหวัดสุรินทร์เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นไม่มีใครเหมือน ช้างสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่จังหวัดและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้แกจังหวัดได้เป็นอย่างดี ชาวสุรินทร์จึงถือว่าช้างเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “สุรินทร์ถิ่นช้างใหญ่”

ในบทนี้จะเป็นการแสดงผลการวิจัยที่ผู้ศึกษาได้ไปทำการเก็บข้อมูล มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผล เพื่อตอบปัญหานำการวิจัยทั้ง 3 ข้อ คือ ข้อแรกการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์มีรูปแบบการสื่อสารอย่างไร ข้อที่สองการให้ความหมายและคุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ในยุคโลกาภิวัตน์อย่างไร ข้อสุดท้ายการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ มีวิธีการถ่ายทอดในยุคโลกาภิวัตน์อย่างไรและจะทำการวิเคราะห์ในบทที่ 5 ต่อไป

การนำเสนอในบทที่ 4 นี้แบ่งเป็นตอนหลัก ๆ ประกอบด้วย ตอนที่หนึ่งประวัติความเป็นมาของอาชีพ และรูปแบบการสื่อสารที่หมอช้างใช้สื่อสารระหว่างกลุ่มหมอช้างและคนในหมู่บ้าน รวมถึงการสื่อสารของหมอช้างและกลุ่มผู้สนับสนุนว่าการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์มีรูปแบบการสื่อสารอย่างไร ตอนที่สองเป็นการวิเคราะห์และพรรณนาเกี่ยวกับการให้ความหมายและคุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย จังหวัดสุรินทร์ในยุคโลกาภิวัตน์และตอนที่สามเป็นการวิเคราะห์ว่า อัตลักษณ์ดังกล่าวมีการถ่ายทอดอัตลักษณ์อย่างไร ในยุคโลกาภิวัตน์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเก็บข้อมูลโดย การศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตจากพฤติกรรมการสื่อสารของหมอช้างชาวกูยหมู่บ้านตากกลาง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มหมอช้างชาวกูยและกลุ่มผู้สนับสนุน ข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยผู้วิจัยได้นำมาตอบปัญหาวิจัยในส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 4.1 รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย จังหวัดสุรินทร์

4.1.1 การบอกเล่าประวัติศาสตร์ชาวกูยจังหวัดสุรินทร์

การจะศึกษาประวัติศาสตร์หมอช้างชาวกูย เราจำเป็นต้องศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนว่า มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไรอาศัยเพียงข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดีตลอดจนคำบอกเล่าของผู้สูงอายุที่เล่าต่อ ๆ กันมา โดยเชื่อกันว่าเมืองสุรินทร์ถูกสร้างขึ้นเมื่อประมาณ 2,000 กว่าปีมาแล้ว ในสมัยที่พวกขอมมีอำนาจอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลงเมืองสุรินทร์ได้ถูกทิ้งร้างจนกลายเป็นป่าดงอยู่นาน

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2306 จึงปรากฏหลักฐานว่าหลวงสุรินทร์ภักดี (เชียงปุม) ซึ่งเดิมเป็นหัวหน้าหมู่บ้านเมืองที่ได้ขอให้เจ้าเมืองพิมาย กราบบังคมทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯจากพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยamarinทร์ย้ายหมู่บ้านจากบ้านเมืองที่มาตั้งอยู่บริเวณบ้านคูประทายบริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิเหมาะสมมีกำแพงค่ายคูล้อมรอบ 2 ชั้น มีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพและอยู่อาศัย

ต่อมาหลวงสุรินทร์ภักดีได้กระทำความดีความชอบเป็นที่โปรดปราน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ยกบ้านคูประทายเป็น "เมืองประทายสมันต์" และเลื่อนบรรดาศักดิ์หลวงสุรินทร์ภักดีเป็นพระสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวางให้เป็นเจ้าเมืองปกครอง ในปี พ.ศ. 2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ "เมือง

ประทายสมันต์" เป็น "เมืองสุรินทร์"ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง พระสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์ จางวางซึ่งเป็นบรรพบุรุษของหมอซำชาวภูยกจังหวัดสุรินทร์ ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่เมืองสุรินทร์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

4.1.1.1. ประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษชาวภูยกในมุมมองของหมอซำชาวภูยก

ชาวภูยกมีถิ่นเดิมอยู่บริเวณตอนเหนือของเมืองกำแพงเพชร ประเทศกัมพูชา ชาวภูยกเคยเป็น รัฐอิสระ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 เคยส่งทูตมาค้าขายกับอยุธยาและเคยช่วยกษัตริย์เขมรปราบขบถ ต่อมาเขมรได้ใช้อำนาจทางทหารปราบชาวภูยก และผนวกอาณาจักรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเขมร ชาวภูยกชอบการอพยพ เพื่อแสวงหาที่ดินอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก ชาวภูยกอพยพขึ้นเหนือเข้าสู่ เมืองอัตตะปือ แสนปาง จำปาศักดิ์ และสาร์วัน ทางตอนใต้ของลาว อพยพข้ามลำน้ำโขงเข้าสู่ภาค อีสานทางด้านแก่งสะพืออำเภอโขงเจียม

หลังจากนั้นลูกหลานชาวภูยกแยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือน ชาวภูยกอพยพเข้าประเทศไทย ครั้งใหญ่ในสมัยปลายอยุธยา (พ.ศ.2245-2326) ชาวภูยกที่อพยพมา มีหัวหน้าของตัวเอง คนไทยเรียก ชาวภูยกว่า เขมรป่าดง ชาวภูยกเรียกตัวเองว่า ภูยก ภูย โขย หรือกวย ซึ่งแปลว่า “คน” ปัจจุบันพบชาวภูยก ในจังหวัดแถบภาคอีสาน เช่น สุรินทร์ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา มหาสารคาม ศรีสะเกษ และสุพรรณบุรี เหตุที่ออกเสียงต่างกันสันนิษฐานว่าการออกเสียงของคนแต่ละกลุ่มที่เปล่งสำเนียง แตกต่างกัน หรือเป็นชาวส่วยที่อพยพกันมาจากคนละท้องถิ่น

จังหวัดสุรินทร์มีชนพื้นเมืองอยู่ 3 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่ใช้ภาษาเขมร กลุ่มที่ใช้ภาษาลาว และกลุ่มที่ใช้ภาษาส่วย แต่กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับจังหวัดสุรินทร์คือ กลุ่มที่ใช้ภาษาส่วย บาง คนเรียกว่า “ส่วยสุรินทร์” ดังนั้นแต่ละกลุ่มจึงเรียกตัวเองแตกต่างกันเช่น “ชาวส่วยหมู่บ้านดากกลาง เรียกตัวเองว่า “ภูยก” แต่คนหมู่บ้านอื่นจะรู้จักในชื่อ “ส่วย” ซึ่งมีที่มาจากที่เดียวกันคือ ส่วยเลียงซำ หรือภูยกเลียงซำบ้านดากกลาง จังหวัดสุรินทร์” (หมิว ศาลางาม.หมอซำ.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

การคล้องช้างป่าของชาวไทยเชื้อสายภูยกหรือชาวส่วยเป็นศาสตร์และไสย ที่ถ่ายทอด กันมาหลายชั่วอายุคนการเตรียมการก่อนลงมือคล้องช้างป่า ซึ่งมีวิธีปฏิบัติและพิธีกรรมหลาย ขั้นตอน “หมอเต่าหรือครูบาเต่าจะสั่งให้บรรดาหมอซำ และมะเตรียมพร้อมก่อนออกไปคล้องช้าง ป่า การจัดกลุ่มของหมอซำของหมอเต่าแบ่งช้างต่อออกเป็นสามกลุ่ม คือ กลุ่มหมอสะด้า กลุ่มหมอ สะเดียง ซึ่งจะเคลื่อนช้างต่อ ขยายปีกกา โอบไล่ช้างป่าไปยังจุดที่กำหนดโดยมีกลุ่มครูบาใหญ่อยู่ กลาง กลุ่มหมอซำจะถือไม้คันทามที่ปลายมีบ่วงบาตติดอยู่ เมื่อได้จังหวะก็รีบสอดคันทามที่ติด บ่วงบาตไปรับกับเท้าช้างป่าที่ก้าวเหยียบลงไป จากนั้น หมอซำจะกระตุกบ่วงบาตให้รัดติดเท้าช้าง ป่า บ่วงบาตจะหลุดจากไม้คันทามหลังจากช้างต่อกับช้างป่าออกแรงดึงกันไปกันมาสักพัก มะที่นั่ง

อยู่ท้ายข้างก็จะลงไปจับเชือกบาศผูกติดกับต้นไม้ใหญ่ หรือเสาตะลุง ถ้าเป็นในเพนียด หมอช้างจะนำช้างต่อเข้าไปขนบช้างป่าที่จับได้นำทามที่เตรียมมา สวมเข้าที่คอช้างป่า แล้วผูกไว้กับต้นไม้หรือเสาตะลุงส่วนบ่วงบาศก็จะเก็บไว้ใช้คล้องช้างป่าในครั้งต่อไป การคล้องช้างป่านั้น บางคนก็คล้องได้มากบางคนก็คล้องได้น้อยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและโชคชะตา” (หมีว ศาสดางาม.หมอช้าง. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

ความเป็นมาของบรรพบุรุษ “กูยหรือส่วยช้าง เป็นกลุ่มที่มีระเบียบวินัยและมีการปฏิบัติตัว เคารพ นับถือผีประกรรณอย่างเคร่งครัด การเข้ามาของคนโบราณมาจากฝั่งเขมร แล้วมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณบ้านตากกลางในปัจจุบัน วิถีชีวิตผูกพันกับการเลี้ยงช้างและฝึกช้าง ชาวกูยมีความอ่อนน้อมและชาวกูยมีความสามารถในวิชาศาสตร์ในเรื่องการจับช้างป่า นำมาฝึกใช้งานและอยู่ร่วมกับคนในครอบครัวเหมือนเป็นญาติพี่น้องกัน” (มาก สุขศรี.หมอช้าง.สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.)

ชาวกูยยังนับถือวิญญาณได้แก่ ภูตผี ปีศาจ เจ้าที่ เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขา และนอกจากนี้ชาวกูยยังเชื่อเรื่องผีปอบในหมู่บ้านจะมีแม่เฒ่าทำหน้าที่ดูแลความเจ็บไข้ได้ป่วย ชาวกูยเชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากการกระทำของผีจึงมีการอ่อนน้อมให้ผีพอใจ โดยมีการรำผีหมอผู้ที่จะรำผีหมอต้องผ่านพิธีไหว้ครู กรอบครู ชาวกูยยังมีพิธีไหว้พระเขมรมีการสันทนิษฐานกัน ว่าเป็นพิธีที่ได้จากเขมร พิธีนี้เป็นพิธีเสี่ยงทายเพื่อดูปริมาณน้ำฝนที่จะตกในเดือนต่าง ๆ ที่เป็นฤดูทำนาในปีต่อไป ชาวกูยมีการนับถือผีและศาสนาพุทธผสมกันภายในชุมชนมีทั้งวัด “มีศาลผีประจำหมู่บ้าน ผีบรรพบุรุษเรียกว่า “ญะจัวะฮ” ตั้งอยู่ตรงป่าวังทะลุที่มีแม่น้ำมูลแม่น้ำชีผ่าน และบนบ้านของชาวกูยจะมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ” (ยา ศาสดางาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

บางบ้านสร้างศาลไว้ใกล้ศาลเจ้าที่ในการเช่นผีกระทำปีละครั้ง “การเช่นเริ่มพิธีโดยนำข้าวสุกเหล้า เนื้อสัตว์ กรวยใบตอง ผ้า สดางค์ หมาก พลุ เอามาวางไว้ใต้หิ้งบูชาทำพิธีเช่นโดยเอาน้ำตาลโรยบนข้าวสุก แล้วจุดเทียนปักลงที่ข้าวและกล่าวขอให้ผีบรรพบุรุษคุ้มครอง ขณะที่กล่าวทำพิธีค่อย ๆ รินเหล้าลงในขัน แล้วหมอช้างที่ทำพิธีจะหยิบของที่ใช้เช่นวางบนหิ้งที่เหลือนำมารับประทานหลังจากการเช่นเสร็จแล้ว (หมีว ศาสดางาม.หมอช้าง.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

การเช่นผีอาจจัดขึ้นในวาระอื่น ๆ เช่น เมื่อมีเด็กคลอดหรือเมื่อมีแขกมาเยือนและพักอาศัยอยู่ที่บ้าน การพาช้างไปเที่ยว เป็นต้น “ปู่ตายายเล่าให้ฟังว่า บรรพบุรุษชาวกูยในประเทศไทยเคยอยู่กับพวกเขมรสูงและชาวลาวทำให้ชาวกูยรับเอาวัฒนธรรม เขมรสูงและลาวมาบ้างจากบ้านของชาวกูยมีลักษณะได้สูง ด้านหน้าจะสูงเอาไว้เลี้ยงช้างได้สูงใช้เป็นท่างที่ทอผ้า วางกระด้งไหม และวัสดุเครื่องใช้สานด้วยไม้ไผ่ บางบ้านจะแบ่งส่วนหนึ่งเป็นยุ้งข้าวติดกับบ้าน บางบ้านสร้างยุ้งข้าวแยกต่างหาก ชาวกูยรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก จะรับประทานข้าวเหนียว

เป็นบางครั้ง กับข้าวก็มีพริกตำ แกลงกับ บางคนเอาชอบ เชียด กุ้งก่า เอามาสับ ย่างและตำพริก มดแดงเอามาคว่ำใส่ กะปิ เกลือ มะนาว พริก น้ำปลา” (ยา ศาลางาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

อาหารดิบที่บริโภค ได้แก่ กุ้งตัวเล็ก ปลาช่อนตัวเล็ก เรียกว่า “กาพู่” ผู้หญิงสูงอายุ นิยมเคี้ยวหมากและพลู นอกจากนี้ยังเก็บลูกไม้ชนิดหนึ่งมาเคี้ยวกับหมากเรียกว่า “ปลั้ย การ” ชาว กูยยังมีการเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ มีการลี้ยงวัวควาย บริโภคหรือในเวลาว่างงานพิธี เช่น เช่นพิธีบรรพบุรุษ งานบวช เป็นต้น “เวลาเช่นเครื่องเช่นจะมีหัวหมู ไก่ต้ม เป็ดต้ม เหล้าขาว ผลไม้ ข้าวสวย ดอกไม้ รูป เทียน และขนมมาตั้งไว้ที่ศาลประกรรม” (ยา ศาลางาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

การแต่งกายบ้านตากกลางเป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่สวยงาม “ผู้ชายนิยม นุ่งโสร่ง ส่วนผู้หญิงที่อายุมากใส่เสื้อคอกระเช้า ใส่สร้อยคอลูกปัดเงิน นิยมใส่ดอกไม้หอมไว้ที่คาง ผู้หญิงชาวกูยนิยมทอผ้าจกจะน้อยเป็นผ้าที่มีลักษณะคล้ายผ้าหางกระรอกมีสีเดียว เป็นผ้าสำหรับ ผู้ชายนุ่งในพิธีสำคัญ ๆ ลักษณะการนุ่งจะนุ่งพับจีบด้านหน้าเหมือนการนุ่งโสร่ง ผ้าถุงสตรีนิยมทอ หมี่คันเป็นทางแนวตั้งยืนพื้นสีน้ำตาลอมมีหัวขึ้น พื้นสีแดงลายจุด ดินชั้นสีดำมีริ้วขาวเหลืองแดง ผ้าจะกวี เป็นผ้าคล้ายอันลูซิมของเขมร มีลายทางยาวเป็นผ้าที่สตรีใช้นุ่งในงานสำคัญ ๆ” (ยา ศาลา กาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

ส่วนการแต่งกายของหมอช้างนั้น “หมอช้างการแต่งกายโดยนุ่งผ้าไหมเป็นผ้านุ่งหนึ่ง ผืนและมีผ้าสไบหนึ่งผืน มีเครื่องรางของขลังเป็นเครื่องประดับ การแต่งกายในป่าจะมีเครื่อง แต่งกายน้อยชิ้น” (มาก สุขศรี. หมอช้าง.สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) การแต่งกายจะช่วยให้แยก ตำแหน่งของหมอช้างได้ มะขังหรือหมอจา หมอสะเดียง หมอสะดำ และครูบาใหญ่ หมอช้างจะ แต่งกายเต็มทีเวลาว่างงานประเพณีที่จำเป็นต้องประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ เช่น แสดง ช้างซึ่งเป็นงานประจำปีของจังหวัดสุรินทร์ในเดือนพฤศจิกายนของทุก ๆ ปี และงานบวชนาคช้าง ของหมู่บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์จัดขึ้นในเดือนพฤษภาคมของทุก ๆ ปี

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ก่อนที่เราจะมีพิธีการแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรือ งานบวช ทางวัฒนธรรมของหมอช้างชาวกูยจะมีการทำพิธีเช่นไหว้บอกกล่าวบรรพบุรุษก่อน โดย การเช่นผีประกรรม ในเรื่องความเชื่อของผีประกรรมชาวกูยทุกคนจะถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจน เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์มีความคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมของเขมร ดังจะเห็นได้จากการใช้ภาษาในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ผีประกรรม และการเลี้ยงช้างของ หมอช้างชาวกูยมีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ดังนั้นการประกอบพิธีกรรม การดำเนินชีวิตและ วัฒนธรรมของหมอช้างชาวกูยยังคงดำรงอยู่และได้รับการถ่ายทอดมาอย่างเคร่งครัด

4.1.1.2. ประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษชาวกูยในมุมมองของผู้สืบทอด

จากประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษชาวกูย “หมู่บ้านตากกลางเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานและเป็นต้นกำเนิดของบรรพบุรุษชาวลูรินทร์ ในพ.ศ.2302 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายตรงกับรัชสมัยพระบรมราชาที่ 2 มีบันทึกในพงศาวดารว่า เกิดเหตุการณ์ช้างเผือกแตกโรงหนีจากอยุธยา ชาวกูยได้ช่วยคล้องจับช้างเผือกส่งคืน ทำให้หัวหน้าชุมชนได้รับการปูนบำเหน็จให้เป็นเจ้าเมืองลูรินทร์คือ พระยาลูรินทร์ภักดีศรีนครจำปาศักดิ์ ชาวกูยได้มาตั้งถิ่นฐานและเลี้ยงช้างมาแต่ยุคนี้ วิถีชีวิตของคนและช้างมีความผูกพันกันมาแต่บรรพบุรุษ ส่วนหมอช้างก็เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนและช้างเช่นกัน เพราะหมอช้างและช้างมีความเกี่ยวข้องกันทางความเชื่อ วิถีปฏิบัติตามพิธีกรรมและประเพณี วัฒนธรรมของชาวกูยหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์” (ประกิจ กลางพัฒนา.กำนันบ้านตากกลาง. สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2548.)

ชาวกูยนิยมเลี้ยงช้าง ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ “ชาวกูยจะออกไปจับช้างในป่าด้วยการคล้องช้าง เรียกว่า “โพนช้าง” เป็นการจับช้างโดย หมอช้าง ใช้บ่วงมาศที่เรียกว่า “เชือกปะกำ” ทำจากหนังควาย ถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นที่สิงสถิตของดวง วิญญาณ บรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์ คล้องเท้า ช้างแล้วผูกกับ ต้นไม้ และนำมาฝึกใช้งาน ในการคล้องช้างกระทำปีละครั้งราวเดือน 11 และเดือน 12 ช้างที่ตายลงจะมีการฝังอย่างดี และจะขุดกระดูกขึ้นมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ชาวกูยนิยมออกไปคล้องช้างป่าที่ประเทศกัมพูชา หมอช้างจะรวบรวมคนแล้วออกไปคล้องช้างป่าที่เขมรต่ำในช่วงที่ไม่มีการทำนา เพราะสามารถหารายได้จากการจับช้างมาขายเพิ่มรายได้ได้อีกทาง บางคนก็นำช้างมาใช้แรงงานขนไม้ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ก็มี” (ปรีชา ร่วมพัฒนา.นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกระโพ.สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.) ดังจะเห็นได้ว่าช้างป่าส่วนมากจะมาจากประเทศกัมพูชา และหมอช้างนิยมเข้าไปคล้องช้างในป่ากัมพูชาเพราะป่ามีความอุดมสมบูรณ์มีช้างป่าอาศัยอยู่มาก สัตว์ป่า มีของป่า และมีสมุนไพรหายากนานาชนิดในป่ากัมพูชา

การเข้าไปคล้องช้างในป่า จำเป็นต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับการคล้องช้างและการอาศัยร่วมกันในป่า หมอช้างชาวกูยจึงมีข้อปฏิบัติมากในการออกคล้องช้างในป่า และทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติให้เคร่งครัดเพื่อความปลอดภัยในการออกคล้องช้างและการอยู่ป่า “การถือชะล้าพืด คือข้อปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติในการคล้องช้าง ข้อปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติของผู้ออกคล้องช้าง เช่นการถือศีล 5 อย่างเคร่งครัด การเชื่อฟังคำสั่งของหมอช้าง ต้องใช้ภาษาพิธีกรรมในการพูดคุยกันในป่า ต้องเช่นผีประกรรมก่อนนอนทุกคืน เป็นต้น ส่วนข้อปฏิบัติและข้อห้ามปฏิบัติของลูกเมีย เช่น ไม่ตัดผม แต่งหน้า ไม่ผัดแป้ง ไม่พูดกับคนแปลกหน้าโดยเฉพาะผู้ชาย ไม่รับญาติมาพักในบ้านขณะที่สามีออกคล้องช้าง ไม่กล่าวคำหยาบคาย ไม่นั่งตรงบันได ต้องเช่นผีประกรรมก่อนนอนทุกคืน เป็น

ต้น ผู้ออกไปคล้องช้างและภรรยาต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด” (นายธงชัย มุ่งเจริญพร.นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์ 8 มิถุนายน 2548.)

การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของหมอช้างชาวกูย กับวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างในมุมมองของกลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มหมอช้างมีความสอดคล้องกันคือวัฒนธรรมสุรินทร์ เกิดจากการหลอมรวมเอาวัฒนธรรม 3 สาย ปั่นเป็นเกลียวกันอย่างกระชับมัน คือ วัฒนธรรมสายกวย วัฒนธรรมสายเจนละ (เขมร) และวัฒนธรรมสายลาว จะเห็นได้ว่าจังหวัดสุรินทร์มีขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และวัฒนธรรมมากมาย เช่น วัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของหมอช้างชาวกูย วัฒนธรรมจักสาน วัฒนธรรมการทอผ้าไหม วัฒนธรรมในการทำเครื่องประดับเงินหรือประเก้อม ซึ่งเป็นเครื่องประดับที่ทำด้วยเงินและมีการทำลวดลายสวยงามตามแบบเขมร

จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวกูย ทำให้เข้าใจถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษของหมอช้างชาวกูย และทำให้ทราบว่าเมืองสุรินทร์เป็นแหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรือง วัฒนธรรมเมืองสุรินทร์ในยุคต่อ ๆ มาจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่มชนที่เข้าครอบครอง จังหวัดสุรินทร์ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมจากขอม มีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมความเจริญรุ่งเรืองของขอมและเขมรปะปนกันในยุคที่ขอมและเขมรเป็นใหญ่ เหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของชาวสุรินทร์ซึ่งมีเชื้อสายกูย คือ วัฒนธรรมเขมรที่สืบทอดมาจากขอมโบราณชาวกูยในประเทศไทยตั้งถิ่นฐานปนอยู่กับชาวเขมรสูง และชาวลาวทำให้ชาวกูยถูกกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเขมรสูงและลาว วัฒนธรรมขอมเขมรรุ่งเรืองและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของหมอช้างชาวกูย หมอช้างชาวกูยออกไปคล้องช้างต้องไปคล้องที่ประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ที่มีป่าที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและด้านทรัพยากร เช่นมีโคลงช้างป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

ดังนั้นวัฒนธรรมขอมในประเทศกัมพูชา จึงเป็นวัฒนธรรมเขมรที่สืบทอดมาจากขอมโบราณและหมอช้างชาวกูยได้รับวัฒนธรรมขอมและเขมรมา โดยผ่านพิธีกรรมการคล้องช้างหรือการโพนช้างของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ ดังจะเห็นได้วิถีชีวิตของชาวบ้านตากกลางเชื้อสายกูยหรือส่วยมีอาชีพในการคล้องช้างป่า ฝึกช้างและเลี้ยงช้างเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวหลังจากการทำนา ชาวกูยหมู่บ้านตากกลางนิยมเลี้ยงช้างซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ชาวกูยจะออกไปจับช้างในป่าด้วยการคล้องช้าง เรียกว่า “โพนช้าง” การโพนช้างหรือการคล้องช้างถือเป็นวัฒนธรรม และประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวกูย วัฒนธรรมชาวกูยที่ปรากฏจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์เฉพาะตัว ที่บรรพบุรุษได้สืบทอดความเจริญและวิวัฒนาการมายาวนานกว่า 2000 ปี

4.1.2 วิธีชีวิตหมอซำขาวกุย

วัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างจากวัฒนธรรมในสังคมอื่น ๆ คนหนึ่งคนย่อมมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ บุคคลย่อมมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนบุคลิกภาพของคนในสังคมอื่น วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเอง เพราะวัฒนธรรมเกิดจากการสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตส่วนรวม ซึ่งสามารถถ่ายทอดกันได้ เรียนรู้ได้และแสดงออกมาให้เป็นภาษา ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรมจึงถือเป็นมรดกที่สังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงามต่อไป วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของหมอซำขาวกุยจังหวัดสุรินทร์ ที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากวัฒนธรรมในสังคมอื่น ๆ บ้านตากกลางหรือเป็นที่รู้จักของคนทั่ว ๆ ไปว่าหมู่บ้านซำ “บ้านตากกลางมีประวัติความผูกพันกับซำมาเป็นเวลานาน และอาชีพของหมอซำก็มีมาแต่บรรพบุรุษ คนในหมู่บ้านตากกลางส่วนมากจะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักและมีอาชีพเลี้ยงซำ” (ประกิจ กลางพัฒนา.กำนันบ้านตากกลาง. สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2548.)

วิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของหมอซำเริ่มจากจากบรรพบุรุษของชาวกุย มีความผูกพันกับซำมาตั้งแต่เกิด “ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกุยจึงใกล้ชิดสนิทสนมกับซำเปรียบเสมือนดังเพื่อนเล่น เพื่อนคู่ทุกข์คู่ยาก เพื่อนกินเพื่อนนอน เกิดเป็นความผูกพันระหว่างชาวกุยและซำ การเลี้ยงซำในหมู่บ้านซำซำเปรียบเสมือนสมาชิกในครอบครัว” (ปรีชา ร่วมพัฒนา.นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกระโพ.สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.) ซำเป็นความผูกพันในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวซึ่งมีความสำคัญคล้ายเป็นพี่น้องกับลูกหลานชาวกุย “เมื่อก่อนตอนเด็ก ๆ เกิดมาก็เห็นซำแล้ว เพราะปู่ย่าตายายมีซำ และก็เริ่มเลี้ยงซำมาตั้งแต่เด็ก ๆ ตอนแรกก็เลี้ยงซำก่อน ตอนเข้าพาสซำไปกินหญ้าที่ทุ่งนา อามน้ำให้ตอนบ่าย ๆ เย็นก็พากลับมาบ้าน” (ใบ ศาลางาม. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) เป็นกิจวัตรประจำวันที่ถูกหลานชาวกุยจะต้องปฏิบัติเลี้ยงดูซำบรรพบุรุษให้ดี

ดังนั้นซำในหมู่บ้านซำหรือหมู่บ้านตากกลางจึงได้รับการเลี้ยงดู การดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี การฝึกสอนจากเจ้าของเหมือนกับว่าซำจะรับรู้และเรียนรู้ได้ทุกอย่างจากเจ้าของซำ ซำเป็นสัตว์แสนรู้มีสมองดังนั้นเมื่อเจ้าของสอนให้ไหว สอนให้แสดงตามคำสั่งก็สามารถทำได้”ตอนซำยังเล็ก ๆ เราสามารถสอนให้ซำทำตามคำสั่งของเราได้เช่น ซำเดินตามเสียงเพลง ซำเตะฟุตบอล ซำเก็บของ ซำร้องเพลง เป็นต้น” (ปิยะพงษ์ จงใจงาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) และมีการทำบุญให้ซำเมื่อซำตายคล้ายกับการทำบุญ 100 วันของคน “ซำล้มหรือซำตาย เจ้าของซำจะนำไปฝังอย่างดี และกำหนดเวลาไว้สองปีหรือสามปี จึงจะขุดกระดูกขึ้นมาทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ซำ ซึ่งเป็นเหมือนกับคนในครอบครัวคนหนึ่ง” (ประกิจ กลางพัฒนา.กำนันบ้านตากกลาง. สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2548.)

กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของอาชีพหมอช้างชาวกูย และวิถีชีวิตของหมอช้างชาวกูย ว่า หมูบ้านตากกลางเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน “ใน พ.ศ.2302 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายตรงกับรัชสมัยพระบรมราชาที่ 2 มีบันทึกในพงศาวดารว่า เกิดเหตุการณ์ช้างเผือกแตกโรงหนีจากอยุธยา ชาวกูยได้ช่วยคล้องจับช้างเผือกส่งคืน ทำให้หัวหน้าชุมชนได้รับการพูนบำเหน็จให้เป็นเจ้าเมืองสุรินทร์คือ พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง ชาวกูยได้มาตั้งถิ่นฐานและเลี้ยงช้างมาแต่ยุคนั้น วิถีชีวิตของคนและช้างมีความผูกพันกันมาแต่บรรพบุรุษ” (ประกิจ กลางพัฒนา.กำนันบ้านตากกลาง. สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2548.)

กูยแพะด้า เป็นภาษาผีประกรรม แปลว่า การคล้องช้างป่า (กูย แปลว่า คล้อง แพะด้า แปลว่า ช้างป่า) หรือที่เรียกกันว่า “แทรกโพนช้าง” คือ การนำช้างต่อไล่ช้างป่าที่ละเชือก ๆ ซึ่งต่างกับการวังช้าง หรือการด้อนช้างเข้าเพนียดแล้วคล้องที่ละเชือก ชาวยุ้ยหรือกูยอะจิง เชื่อว่าช้างเป็นบริวารของเทพเจ้าผีประกรรม พวกหมอช้างชาวกูยหรือกูยอะจิง (ย่วยช้าง) เป็นบริวารของเทพเจ้าผีประกรรมเช่นกัน ดังนั้นในการคล้องช้างจึงต้องมีการติดต่อสื่อสารกันโดยใช้ภาษาผีประกรรม ในระหว่างการออกไปคล้องช้างในป่ากัมพูชา “เวลากล้องช้างในป่าต้องพูดภาษาป่าหรือภาษาผีประกรรม พูดภาษากูยไม่ได้เพราะจะผิดข้อห้ามของหมอช้าง” (ใบ ศาลางาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) ชาวกูยทุกคนถูกปลูกฝังให้เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของผีประกรรมอย่างเคร่งครัด จนกลายเป็นวิถีชีวิต และเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตหมอช้าง มะช้าง และลูกหลานชาวกูยทุก ๆ คน

หมอช้างชาวกูยจะไปคล้องช้างป่าปีละ 2 – 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 2 – 3 เดือนแล้วแต่หมอช้างเป็นผู้กำหนด “รายได้ที่ได้จากการทำนาสามารถมีข้าวกินไปหนึ่งปี ส่วนมากการทำนาจะให้ลูกหลานทำ ส่วนพวกที่มีอาชีพคล้องช้าง เมื่ออยู่บ้านจะคอยฝึกช้างป่าให้เชื่องจนเป็นช้างบ้านสามารถทำตามคำสั่งได้ บางทีมีคนมาขอซื้อเอาไปลากไม้ที่ภาคเหนือรายได้ที่ได้จากการขายช้างทำให้ครอบครัวอยู่ได้อย่างไม่ลำบาก” (ประกิจ กลางพัฒนา.กำนันบ้านตากกลาง. สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2548.)

กลุ่มคนที่มีหน้าที่คล้องช้างป่าจะเรียกว่า “หมอช้างและมะช้าง” แม้ว่าจะไม่ได้ออกไปคล้องช้างหมอช้างและมะช้างมีหน้าที่ฝึกช้างป่าให้เป็นช้างบ้าน ช้างตัวไหนมีลักษณะดีก็คัดและฝึกให้เป็นช้างต่อเชือกใดไม่ตีเลี้ยงไว้ขาย เวลาว่างหมอช้างและมะช้างจะนำอุปกรณ์คล้องช้างป่าออกมาซ่อมแซมเพื่อการออกคล้องช้างป่าในครั้งต่อไป “อุปกรณ์คล้องช้าง เช่น เชือกประกรรมเป็นเชือกที่ไว้สำหรับคล้องช้าง ไม้คันทามประกรรม เป็นไม้ขนาดใหญ่มีความแข็งแรงขนาดยาวประมาณ 5 เมตร ปลายไม้เหน็บเชือกบ่วงบาไซค์คล้องทำช้างป่า ทามคอประกรรมเป็นเชือกขนาดเล็กเดียวกับเชือกประกรรม ต่างกันตรงที่มีไม้เสียมเป็นหนามแหลมสอดติดไว้เป็นเชือกสำหรับผูกคอ

ช้างป่าโดยทำเป็นเงื่อนเลื่อนได้ สายลำโยงประกรรม หรือเชือกถ่วงช้างป่าปลายช้างหนึ่งจะต่อหรือผูกกับเชือกทามคอ ส่วนอีกช้างหนึ่งผูกติดกับต้นไม้ ทวยประกรรม เป็นห่วงเหล็กเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 ฟุต เชื่อมด้วยสายลำโยงทั้งสองข้าง อุปกรณ์เหล่านี้จำเป็นมากในการคล้องช้างป่าเชือกประกรรม และกันจามประกรรมใช้ในการไล่คล้องช้างป่า และทวยประกรรม ใช้เมื่อคล้องช้างป่าได้แล้ว” (มาก สุขศรี.หมอช้าง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) อุปกรณ์คล้องช้างป่ามีความจำเป็นมากในการคล้องช้างป่าต้องดูแลและการเก็บรักษาเป็นอย่างดี

ก่อนออกคล้องช้างมีการทำพิธีเช่นบวงสรวงผีประกรรมเมื่อเสร็จพิธี กรูบาใหญ่จะหยิบไปโกนมาฉีดกระดูกกลางเพื่อทำนายโชคของแต่ละคน “ถ้ากระดูกอ่อนโคนลิ้นตรงถือว่าโชคดี แต่ถ้ากระดูกไก่โคนลิ้นงอเข้าไปติดกับกระดูกกลางถือว่าอันตราย ต้องคัดหมอและมะออกไป” (มาก สุขศรี.หมอช้าง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) เมื่อครบกำหนดสามวันจะมีการรวมตัวกันเพื่อไปจุดนัดพบที่นอกหมู่บ้าน ซึ่งเป็นป่าละเมาะอยู่ห่างจากหมู่บ้าน 2 – 3 กิโลเมตร และห้ามหมอช้างและมะทุกคนติดต่อกับเมีย การสื่อสารจะใช้ภาษาผีเท่านั้น “เมื่อได้ฤกษ์หมอช้างและมะออกเดินทางไปคล้องช้างป่าที่ประเทศกัมพูชา เมื่อถึงเวลาคคล้องช้างหมอช้างและมะทุกคนจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหมอช้างใหญ่อย่างเคร่งครัดเพื่อการคล้องช้างป่าได้ทุก ๆ คน และเพื่อความปลอดภัยของหมอช้างและมะช้าง” (หมีว ศาลางาม.หมอช้าง.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

หมอช้างชาวกูยก็เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนและช้างชาวกูยเช่นกัน ชาวกูยหมู่บ้านดากลางถือว่า การคล้องช้างเป็นวัฒนธรรมและเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และลูกหลานได้ยึดถือปฏิบัติเป็นวิชาชีพประจำตระกูลสืบมา เมื่อไปคล้องช้างป่าได้ต้องนำมาฝึกให้เชื่องก่อนแล้วจึงนำออกมาขาย ช้างจึงเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ครอบครัวเป็นกอบเป็นกำ ส่วนตามบ้านจะมีการเลี้ยงช้างแทบทุกครัวเรือนแต่เดิมเลี้ยงไว้เป็นช้างต่อและเป็นพาหนะ การออกไปคล้องช้างป่าต้องมีช้างต่อที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีไว้ช่วย ดังนั้นลูกหลานชาวกูยจึงมีชีวิตที่ผูกพันกับช้างมาตั้งแต่เกิด โดยการช่วยพ่อแม่เลี้ยงดูช้างเมื่อเจริญเติบโตเป็นหนุ่มจึงมีโอกาสร่วมเดินทางไปคล้องช้างกับพ่อและชายหนุ่มในหมู่บ้านช้าง

“เกิดมาก็เห็นช้างแล้ว อยู่กับช้าง กินกับช้าง นอนกับช้าง เล่นกับช้าง พออายุได้ 15 ปีขอพ่อออกไปคล้องช้างกับหมอช้างที่ประเทศกัมพูชา ครั้งแรกจับช้างได้ก็ดีใจมาก ๆ และก็ตั้งใจจับช้างป่าเรื่อย ๆ จับช้างป่ามาแล้ว 50 กว่าเชือก ส่วนการเริ่มเป็นหมอช้างเพราะมีโอกาสติดตามหมอเฒ่าออกไปคล้องช้างในป่า หมอเฒ่าคงเห็นว่าตามีความอดทน ขยัน ตั้งใจจับช้าง หมอเฒ่าก็เลื่อนตำแหน่งให้จากมะช้าง หมอจ่า สะเดียง สะด้า จนได้เป็นกรูบาใหญ่หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าหมอช้างนั่นแหละ เวลาจะเลื่อนขั้นต้องเป็นหมอเฒ่าเท่านั้นที่มีอำนาจ ในการแต่งตั้งและจะต้องทำพิธีในป่า เพราะเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่เป็นหมอช้างจะต้องปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดก็คล้าย ๆ พระถือศีล เพราะ

ถ้าถือไม่ครบพิธีกรรมจะลงโทษเอาเห็นผลทันตาเลยแหละ มีครั้งหนึ่งมีคนผิดประกรรมขณะคล้องช้างในป่าแล้วไม่ได้บอกหมอเผ่าว่าผิดกรรมอะไรมา เวลาอยู่ในป่าตอนออกคล้องช้าง ตกช้างตายบ้าง เป็นไข้ป่าตายบ้าง ใครไม่เชื่อก็ช่างตาคนหนึ่งที่เชื่อ แต่ถ้าเราปฏิบัติดีก็จะได้สิ่งดี ๆ เช่น จับช้างได้มาก ปลอดภัย ไม่เจ็บไข้ในป่า เป็นต้น วิถีชีวิตก็อยู่เหมือนคนธรรมดา ๆ แต่จะเคร่งครัดในการปฏิบัติตัวตามพิธีกรรมโบราณที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา” (หมิว ศาลางาม. หมอช้าง. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

ในหมู่บ้านตากกลางช้างมีฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่ลูกหลานชาวกูยได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจึงจำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่ช้างที่ได้รับมาเป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าช้างเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาวกูย และช้างถือเป็นทรัพย์สินที่บรรพบุรุษนำมาแบ่งให้เป็นมรดกกับลูกหลานเหมือนทรัพย์สินอื่น ๆ แต่จะมอบให้เป็นทรัพย์สินส่วนรวมของตระกูล โดยผลัดเปลี่ยนกันเลี้ยงดู ผลประโยชน์ที่ได้ต้องแบ่งปันกัน นอกจากพี่น้องบางคนสละสิทธิ์ไม่ขอรับส่วนแบ่งนั้น การประกอบอาชีพของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ในอดีตหมอช้างชาวกูย ถือเป็นคนที่มีความสำคัญในฐานะผู้นำชุมชน เป็นผู้มีความสามารถในการปกครองหมู่บ้านถ้าจะเปรียบเทียบกับเป็นเหมือนกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านตากกลางคือ การทำนา อาชีพรองคือการเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านตากกลางนิยมเลี้ยงช้าง เนื่องจากช้างเป็นมรดกที่รับมาจากบรรพบุรุษ ดังนั้นรายได้ส่วนใหญ่จะได้มาจากการทำนา เมื่อว่างเว้นจากการทำนา หมอช้างจะรวบรวมคนจำนวนหนึ่งแล้วออกไปคล้องช้างที่ประเทศกัมพูชา ช้างที่คล้องมาได้จะถูกขายให้เจ้าของปางช้างเพื่อนำไปลากซุง ไปอยู่ตามสถานที่ท่องเที่ยวบ้าง เป็นต้น

“ในอดีตการดำเนินชีวิตของหมอช้างชาวกูยนั้น มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับช้าง เพราะช้างเป็นส่วนหนึ่งของชาวกูยในหมู่บ้านตากกลางเปรียบเสมือน เป็นสมาชิกคนสำคัญในครอบครัวของชาวกูยเลยทีเดียว ดังนั้นประเพณีหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้างทุกอย่างนี้ ผู้ที่จะทำพิธีกรรมได้จะต้องได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน หมอช้างเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวกูย และลูกหลานชาวกูยมีการสืบทอดความเชื่อยึดถือการปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะหมอช้างรุ่นเก่า ๆ เขาจะเคร่งครัดมากต่อการประกอบพิธีกรรมและสิ่งที่เขาเชื่อ ในปัจจุบันวิถีชีวิตของหมอช้างก็เหมือนคนธรรมดาทั่วไปแต่จะแตกต่างจากคนธรรมดา เมื่อหมอช้างถูกเชิญไปประกอบพิธีกรรมเช่น การเช่นศาลประกรรม พิธีเช่นหนังประกรรมและเสี่ยงทายกระดูกไก่ เป็นต้น ” (สุมิตร ปรีชานนทกุล. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านตากกลาง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.)

จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงช้างของคนในหมู่บ้านมีมาแต่โบราณตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย การเลี้ยงช้างถือเป็นอาชีพที่สำคัญรองลงมาจากอาชีพทำนา เมื่อไม่ได้ทำนาจะมีการตั้งกองคาราวานออกไปคล้องช้างที่ประเทศกัมพูชา การเลี้ยงช้างและการฝึกช้างมีการสอนโดยปู่ย่าตายายถ่ายทอดจนมาถึงรุ่นลูกและรุ่นหลานจนมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน ซึ่งรายได้ที่ได้จากการทำนาและรายได้ที่ได้จากการพาช้างออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน เช่น การพาช้างไปทำงานอยู่ตามปางช้างในจังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา และพัทลุง หรือการที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาเที่ยวในบ้านตากกลาง เพื่อดูวิถีชีวิตของชาวกูยในหมู่บ้านตากกลาง นักท่องเที่ยวดูการแสดงของช้าง ดูหมอช้างและมะช้างฝึกช้าง เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของหมอช้างชาวกูยในหมู่บ้านตากกลาง ในอดีตหมอช้างคือบุคคลสำคัญหรือเป็นผู้นำในชุมชน สามารถปกครองลูกบ้านให้อยู่อย่างสามัคคีได้ด้วยการนับถือตามตำแหน่งลำดับขั้นของหมอช้าง ผู้ที่เป็นหมอช้างจะเป็นผู้นำชุมชนและได้รับความนับถือ ความเคารพจากคนในหมู่บ้าน หมอช้างชาวกูยมีการสืบทอดความเชื่อยึดถือการปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดตามคำสอนของบรรพบุรุษ หมอช้างชาวกูยมีการนับถือกันตามความอาวุโสและประสบการณ์ในการออกคล้องช้าง

การบอกเล่าประวัติความเป็นมาเรื่องวิถีชีวิตของหมอช้างชาวกูย กับวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างในมุมมองของกลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มหมอช้างมีความสอดคล้องกันคือ วิถีชีวิตของหมอช้างชาวกูยมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม และประเพณีของหมู่บ้านตากกลาง หมอช้าง มะช้าง รวมถึงลูกหลานชาวกูยทุก ๆ คนถูกปลูกฝังให้เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของผีประกรรมอย่างเคร่งครัด จนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวกูยหมู่บ้านตากกลาง การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างคนและช้างนั้นไม่ใช่เรื่องธรรมดา แต่ในหมู่บ้านช้างการอยู่ร่วมกันของคนและช้างกลายเป็นวัฒนธรรมของลูกหลานชาวกูยในหมู่บ้านตากกลางจังหวัดสุรินทร์ ช้างเปรียบเสมือนคนในครอบครัว และการทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้างต้องผ่านการปฏิบัติจากหมอช้างชาวกูยเท่านั้น ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมที่มีการสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณี และวัฒนธรรมของชาวกูยจังหวัดสุรินทร์

จากการสังเกตพบว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านตากกลางหรือหมู่บ้านช้างคนในชุมชนโดยส่วนใหญ่แล้วล้วนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับช้าง และสืบทอดค่านิยม ทักษะคติ ความเชื่อด้านพิธีกรรมตามแบบชาวกูย ความคิด ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงช้าง ตลอดจนแบบแผน ระเบียบกฎเกณฑ์ ความหมายและคุณค่าที่คนในกลุ่มหมอช้างชาวกูยร่วมกันรับ และรักษาเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะแยกได้จากกลุ่มอื่น ซึ่งวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของชาวกูยในหมู่บ้านตากกลาง ได้ร่วมกันสืบทอดมาจากสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ และสั่งสมมาเพื่อให้ลูกหลานชาวกูยได้ดำรงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีนี้ให้ดำรงอยู่

4.1.3 ภาษาญและภาษาฝีที่ใช้ในการสื่อสารของหมอซำงชาวญ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นมา แล้วให้ความหมายเป็นที่รับรู้ร่วมกัน เพื่อใช้ในการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ภาษาเป็นสัญลักษณ์แทนความคิด ความรู้สึกที่มีบทบาทสำคัญมากในการสื่อสารของมนุษย์ และภาษาเป็นสัญลักษณ์ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความคิดของบุคคล และการไหลเวียนของประสบการณ์ตกลงเป็นหมู่บ้านหลายภาษาคือมีทั้งภาษาที่สื่อสารระหว่างคน และภาษาที่เกี่ยวกับซำง

ดังนั้นลูกหลานชาวญจึงสามารถพูดได้หลายภาษาเช่น ภาษาญ ภาษาเขมร ภาษาลาว และภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาราชการ “ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านมาก มีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การสื่อสารของหมอซำงชาวญกับคนนอกหมู่บ้านนั้น มีการสื่อสารโดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางที่นิยมใช้ในการสื่อสาร ส่วนการสื่อสารของหมอซำงชาวญกับคนในหมู่บ้านตกลานั้น ส่วนมากคนในหมู่บ้านจะเป็นคนที่มีเชื้อสายญหรือคนส่วย” (กฤตพล ศาลางาม.นักบริหารงานทั่วไป 6.สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2548.)

ดังนั้นภาษาญหรือภาษาส่วยจึงเป็นภาษาหลักที่ใช้สื่อสารในหมู่บ้านตกลารองลงมาก็มีภาษาลาว ภาษาเขมร และภาษาไทย หมอซำงให้ความรู้สึกเป็นกันเอง มีบรรยากาศที่ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย “บางทีก็มีคนมาสัมภาษณ์หมอซำง เรื่องที่มาขอสัมภาษณ์ส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกคล้องซำง พิธีกรรมที่เกี่ยวกับซำงและวิถีชีวิตของหมอซำง เช่นในอดีตหมอซำงมีการนำคาราวานออกไปคล้องซำงในป่าที่ประเทศกัมพูชา ในการเข้าป่ากลุ่มหมอซำงมีข้อปฏิบัติมากมายเช่น การสื่อสารระหว่างกลุ่มของหมอซำงเขาจะพูดภาษาฝีประกรรมกัน แล้วลูกเมียที่บ้านจะต้องถือประกรรมคือ คนที่บ้านจะต้องเช่นศาลประกรรมทุกวัน ขอให้สามีที่ออกไปจับซำงปลอดภัยกลับมาได้ซำงมากๆ แล้วเขาก็มีข้อปฏิบัติเช่นเดียวกัน เช่นห้ามส่องกระจก ห้ามตัดผม ห้ามคุยกับคน แปลกหน้าโดยเฉพาะผู้ชาย เป็นต้น” (สุมิตร ปรีชานนทกุล.อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านตกลา. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.)

รูปแบบของภาษามีอัตลักษณ์ที่มีเฉพาะกลุ่มของหมอซำงชาวญ จังหวัดสุรินทร์ที่ใช้ในการสื่อสารกัน “หมอซำงมีภาษาที่ใช้สื่อสารมีความเด่นในแง่ของการใช้ภาษาที่ไม่เหมือนใคร ภาษาฝีประกรรมเป็นภาษาที่ได้รับการสืบทอดจากปู่ย่าตายาย” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน.สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.) และภาษาท้องถิ่นในหมู่บ้านตกลามีความสำคัญในการสื่อสารในกลุ่ม “ภาษาญเป็นภาษาท้องถิ่นใช้กันมากในกลุ่มของคนเลี้ยงซำงที่บ้านตกลาและมีภาษาฝีประกรรมที่กลุ่มของหมอซำงชาวญใช้ในพิธีกรรมการคล้องซำง” (นายปรีชา นิยมตรง. ปลัดอำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2548.)

จะเห็นได้ว่าชาวภูยกในหมู่บ้านตากกลางมีความสามารถสื่อสารได้หลายภาษา ภาษาเป็นเครื่องยึดให้หมอช้างและชาวภูยกผูกพันต่อกัน เนื่องจากภาษาภูยกและภาษาผีมีระเบียบแบบแผนของตน ซึ่งเป็นที่ตกลงกันในกลุ่มของหมอช้างชาวภูยก การพูดภาษาเดียวกันเป็นการแสดงให้เห็นว่าเป็นพวกเดียวกัน มีความผูกพันในฐานะชาวภูยกเหมือนกัน และการที่หมอช้างชาวภูยกมีความสามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาลาว ภาษาเขมร ภาษาภูยก (ส่วย) และภาษาไทย เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารด้วยภาษาภูยกและภาษาอื่น ๆ เป็นการแสดงการสื่อความหมายเป็นที่รับรู้ร่วมกันภายในกลุ่มหรือเป็นการสื่อความหมายในการสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างหมอช้าง มะช้าง และกลุ่มบุคคลภายนอกที่สนับสนุนหมอช้าง

ภาษาภูยกถือเป็นภาษาหลักของหมู่บ้านตากกลาง ภาษาภูยกมีเฉพาะภาษาพูดแต่ไม่มีภาษาเขียน ซึ่งนักภาษาศาสตร์ได้จัดภาษาภูยกไว้ในตระกูลออสโตรเอเชียติก และอยู่ในตระกูลย่อยกลุ่มมอญและเขมร ภาษาภูยกเป็นภาษาที่มีพยางค์สองลักษณะคือพยางค์ที่มีลักษณะเสียงก้องคือใช้ลมเปล่งขึ้นมาขณะพูดและพยางค์ที่มีลักษณะเสียงธรรมดา ลักษณะการเปล่งเสียงสองลักษณะนี้ไม่เพียงแต่เกิดความไพเราะ แต่ยังสามารถแยกความหมายของคำออกจากกันได้ ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยที่มีการใช้วรรณยุกต์ในการแยกความหมายของคำ (พิทยา หอมไกรลาศ, 2545: 22) “ยกตัวอย่างภาษาภูยก เช่น “กูย” แปลว่า คน “เจียง” แปลว่า ช้าง “จำโดย” แปลว่า กินข้าว เป็นต้น ส่วนภาษาที่ใช้สื่อสารกับช้างเช่นภาษาคำสั่งต่าง ๆ เช่น “ฮาว” แปลว่า หยุด “คูน” แปลว่า ให้ช้างถอยไป เป็นต้น” (มาก สุขศรี.หมอช้าง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) ภาษาภูยกใช้สื่อสารภายในกลุ่มของสมาชิกหมอช้าง และถูกหลานชาวภูยกที่ใช้ภาษาภูยกสื่อสารระหว่างบุคคลภายในหมู่บ้านตากกลาง ซึ่งภาษาภูยกเป็นภาษาท้องถิ่นที่มีการสื่อสารกันมาแต่โบราณ ซึ่งบรรพบุรุษเป็นผู้สืบทอดมาแต่โบราณ ตั้งแต่เจ้าเมืองพระสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวางก่อตั้งเมืองสุรินทร์

นอกจากนี้ภาษาผีหรือภาษาป่าเป็นอีกภาษาหนึ่งที่หมอช้าง ใช้สื่อสารกันระหว่างกลุ่มของหมอช้างชาวภูยก เวลาอยู่ในหมู่บ้านตากกลางก็มีการใช้ภาษาภูยกในการติดต่อสื่อสารกัน แต่เวลาออกไปคล้องช้างในป่าจะมีการใช้ภาษาผีหรือภาษาป่าในการสื่อสาร “ถูกกิดาในการออกไปโพนช้าง หรือออกไปคล้องช้างของชาวภูยกมีอยู่มากมายที่ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และที่น่าสนใจคือการกำหนดให้ทุกคนที่ติดตามคณะหมอช้างออกไปคล้องช้าง พูดกันด้วยภาษาที่ปกติเขาไม่พูดกัน ซึ่งเรียกว่า “ภาษาผี” หรือ “ภาษาป่า” ภาษาผีเป็นภาษารหัสที่เข้าใจกันในหมู่พวกภูยกคล้องช้าง หมอหมีว ศาลางามยกตัวอย่างภาษาผี เช่น “ฮ่องจาว” แปลว่า ลำห้วย “กำพวด” แปลว่า กองไฟ “ใจดี” แปลว่า พริก “จิงวา” แปลว่า ปลาต่าง ๆ “ฮ้วน” แปลว่า น้ำ เป็นต้น” (หมีว ศาลางาม.หมอช้าง. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) “ภาษาผีจะถูกนำมาใช้สื่อสารกันต่อเมื่อหมอช้างอยู่ในป่าเพื่อร่วมกันคล้องช้าง จะนำมาพูดในชีวิตประจำวันไม่ได้ เพราะเป็นภาษาผีป่า เป็นภาษาเทวดา ใช้เมื่อ

ประกอบพิธีกรรมการคล้องช้างป่าเท่านั้นคนปกตินำมาพูดเล่นไม่ได้ ความเชื่อเรื่องผีประกรรมมีมานาน และหมอช้างทุกคนต้องปฏิบัติ” (ปิยะพงษ์ จงใจงาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

อจธรา ภาณุรัตน์ กล่าวว่า จากการสืบค้นภาษาผีประกรรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 ถึง พ.ศ. 2536 และได้ไปศึกษาข้อมูลเชิงเปรียบเทียบจากอุดรมิชัย ศรีโสภณ เสียมราช และพระตะบอง ในปี พ.ศ.2533 ถึง ปี พ.ศ.2535 จำนวน 5 ครั้ง พอจะแบ่งยุคของภาษาผีประกรรมได้ดังนี้คือ

1. ยุคบริสุทธิ์ (พ.ศ.2460-2480) เป็นช่วงเวลาที่ภาษาผีประกรรมบริสุทธิ์ล้วนๆ ไม่มีภาษาถูกเข้ามาแทรกหรือแถมแต่ประการใด หากจะมีก็เป็นเพียงคำห่อล้อม (คำบริบท) ประกอบเวลาติดต่อสื่อสารกันให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้นเท่านั้น และรวมความบริสุทธิ์ไปถึงยุคก่อน พ.ศ. 2460 จนกระทั่งถึงจุดเริ่มต้นอีกด้วย เพราะสืบค้นได้จากคนรุ่นเก่าซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง พ.ศ.2430-2450 และมีข้อจำกัด คือ ประการแรกชาวกูย ไม่มีตัวอักษรเป็นของตัวเอง ประการต่อมาไม่มีการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ครั้งอดีตไว้ไม่ว่าจะด้วยภาษาใด ๆ ก็ตาม

2. ยุคกลืนกลาย (พ.ศ.2480-2504) เป็นช่วงที่ภาษาผีประกรรมมีภาษาอื่นเข้ามาแทรก อาจจะเป็นเพราะว่า ความทรงจำของชาวกูยยุคนี้ขาดช่วงไป กอปรกับยุคนี้มุ่งกบฏท้าวเด้า (การจับช้างป่า) เพื่อชิงพานิชย์ยิ่งกว่าเพื่อนำเลี้ยงไว้ดูสมาชิกในครอบครัวเฉกเช่นยุคก่อน จึงนำเอาภาษาถูกมาแทรกอยู่เป็นคำหลักของภาษาผีประกรรมเกือบ 20% ทั้ง ๆ ยุคก่อน ๆ ภาษาผีประกรรมก็แยกเป็นส่วนหนึ่ง ภาษาถูกก็แยกอีกส่วนหนึ่ง ห้ามปะปนกันเด็ดขาด ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากการเคร่งครัดเคารพบูชาผีประกรรม มีมากน้อยต่างกันเป็นประการสำคัญ

แต่โดยเนื้อแท้ของภาษาผีประกรรม ไม่ว่ายุคบริสุทธิ์หรือยุคกลืนกลาย ต่างก็คงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์และความสูงส่ง คือ กำลวงพิศ หรือ จ้าวเถื่อน ผู้เป็นหัวหน้าใหญ่ มีสิทธิ์ร้ายเวทมนต์ด้วยภาษาผีประกรรมแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น ไม่ว่าขณะอยู่บ้านหรือออกป่าเพื่อกบฏท้าวเด้า (การจับช้างป่า) ส่วนหมอช้างและมะช้างมีสิทธิ์พูดภาษาผีประกรรมเฉพาะช่วงของการไปกบฏท้าวเด้า (การจับช้างป่า) ช่วงอื่นห้ามนำมาพูดกันเป็นอันขาด ชาวกูยที่เคยไปจึงไม่มีโอกาสได้รู้เลย

หลังจากที่กัมพูชาปิดกั้นพรมแดน ไม่ให้ชาวไทยและชาวเขมรติดต่อซึ่งกันและกันเมื่อ พ.ศ.2505 เป็นต้นมา หมอช้างชาวกูยก็หยุดชะงักไม่ไปกบฏท้าวเด้า (การจับช้างป่า) กันอีกจนกระทั่งทุกวันนี้ จึงดูเหมือนหนึ่งภาษาผีประกรรมขาดกระแสนของการสืบทอดทางภาษาไป แต่เหตุการณ์หาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะปัจจุบันกำลวงพิศได้ทำการเช่นสรวงผีประกรรมด้วยภาษาผีประกรรมเป็นประจำทุกปีไม่เคยขาด

ในจำนวนภาษาผีประกรรม 365 คำ ที่ได้จัดบันทึกไว้และทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ นั้น โดยการฟังสำเนียงของกำลวงพิศและหมอช้างด้วยสำเนียงภาษาถูก แต่ก็สามารถเขียนด้วยอักษรภาษาไทยให้ใกล้เคียงได้ ครั้นมาดูความหมาย จะเห็นว่าตรงกันกับภาษาบาลี-สันสกฤตที่

เขียนด้วยอักขระภาษาไทย ประมาณ 20% (ต่างเฉพาะสำเนียง) และจำนวนภาษาผีประกรรมดังกล่าวได้ถูกนำไปศึกษากับท่านพระครูสุเทพ จันทสาร (หลวงพ่ोजรินทร์ จันทสารโร) ผู้เป็นอุปฌายาจารย์แห่งวัดปราสาทเทพนิมิตร อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ ซึ่งท่านเป็นชาวภูยกุ่มโคตรวงศ์อื่น กอปรกับเป็นพระภิกษุสงฆ์ผู้เก่งทางไสยศาสตร์ของภูยกุ่ม และเขมรโบราณปรากฏว่าเป็นภาษาภูยาพิขึ้นสูง และปราบผีชั้นต่ำเกือบ 10% เพราะบางคำออกเสียงเหมือนภาษากูโบ๊ส บางคำออกเสียงเหมือนภาษากูต้าบ (นักภาษาศาสตร์และนิรุกติศาสตร์ บางคนลงความเห็นว่ภาษากูโบ๊สเป็นภาษาแม่บทของภาษาทั้งมวลในโลกนี้และเป็นภาษาเขมรโบราณ ประมาณ 40-50% ส่วนที่เหลืออีกประมาณเกือบ 30% ยังหาที่มาของคำไม่ได้ แต่จะขออนุมานจัดไว้ในภาษาเขมรโบราณ)

ครั้งไปสอบถามเทียบเคียงหาต้นตอที่มาของคำในภาษาผีประกรรมจากหมอช้าง และมะทุกคน ต่างไม่รู้ นอกจากให้คำตอบในทางเดียวกันว่า “เทพเจ้าผีประกรรมประทานภาษานี้มาให้แก่พวกเรา เพื่อการกูปเทวะดำ (การจับช้างป่า) โดยเฉพาะ” ต้นตอภาษาผีประกรรมน่าจะมาจากภาษาเขมรโบราณ จึงไม่น่าแปลกใจที่ภาษาผีประกรรมมีคำภาษาบาลีสันสกฤตแทรกอยู่ ภาษากูโบ๊สกูต้าบก็เช่นกัน เพราะในสมัยนั้นได้เจริญรุ่งเรืองในอินเดียตอนเหนือ แถวๆ เทือกเขาหิมาลัย ซึ่งแทรกอยู่ในคัมภีร์ของยุคศาสนาพราหมณ์โบราณ กำลังรุ่งเรือง (อจธรา ภาณุรัตน์, 2539:14-15)

จะเห็นได้ว่าภาษาผีประกรรมมีประวัติความเป็นมาจากประเทศกัมพูชา และเผยแพร่โดยกลุ่มหมอช้างชาวภูยกุ่มและมะช้าง เมื่อครั้งเข้าไปคล้องช้างในป่าที่ประเทศกัมพูชา ต้นตอภาษาผีประกรรมมาจากภาษาเขมรโบราณ “หลังจากที่กัมพูชาปิดกั้นพรมแดน หมอช้างชาวภูยกุ่มและมะช้างชาวภูยกุ่มไม่ได้เข้าไปคล้องช้างที่ป่าประเทศกัมพูชา เพราะประเทศกัมพูชาห้ามเข้าไปจับช้างป่าการสื่อสารโดยใช้ภาษาผีประกรรมจึงไม่มีใครได้ใช้ภาษาผีประกรรมมานานแล้ว จะใช้ต่อเมื่อทำพิธีเช่นไหว้ผีประกรรมเท่านั้น” (หมีว ศาลางาม.หมอช้าง.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

การใช้ภาษาภาษาภูยกุ่มและภาษาผีในการสื่อสารของหมอช้างชาวภูยกุ่มในมุมมองของกลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มหมอช้างมีความสอดคล้องกันคือ ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ และเป็นเครื่องแสดงถึงวัฒนธรรมส่วนอื่น ๆ ของมนุษย์ด้วย เราจึงสามารถศึกษาวัฒนธรรมตลอดจนอัตลักษณ์ของชนชาติต่าง ๆ โดยผ่านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร การสื่อสารผ่านภาษาภูยกุ่มและภาษาผี ประกรรมของหมอช้างชาวภูยกุ่มจังหวัดสุรินทร์ เป็นการสื่อสารทางภาษาผ่านวัฒนธรรมขอมในประเทศกัมพูชา ภาษาผีประกรรมได้รับอิทธิพลจากภาษาเขมรโบราณ

กลุ่มหมอช้างชาวภูยกุ่มเข้าไปคล้องช้างที่กัมพูชา และได้เรียนรู้ภาษาผีประกรรมขณะออกคล้องช้างในประเทศกัมพูชา จากประวัติศาสตร์ของชาวภูยกุ่มภาษาผีประกรรมเป็นสาขาย่อยในภาษาศาสตร์เป็นภาษาที่ชาวภูยกุ่มใช้ในพิธีกรรมเช่นผีประกรรม และใช้สื่อสารกันระหว่างออกคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา ชาวภูยกุ่มเคารพนับถือผีประกรรมและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจนเป็นวิถีชีวิตของ

หมอช้างและลูกหลานชาวกูยในหมู่บ้านตากกลาง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางภาษาที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนเป็นมรดกตกทอดกันมา

จากการสังเกตพบว่า ภาษากูยและภาษาผีประกรรมมีความเป็นอัตลักษณ์ของหมู่บ้านตากกลาง หมอช้างชาวกูยที่มีวิธีการปฏิบัติมีแบบแผนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม หมอช้างชาวกูยมีความเชื่อในการนับถือผีประกรรม (ผีบรรพบุรุษ) มีการใช้ภาษากูยและภาษาผีประกรรม และปฏิบัติสืบทอดจนกลายเป็นภาษาท้องถิ่นที่ลูกหลานจำเป็นต้องรักษาสืบส่งต่อนี้ต่อไป

4.1.4 รูปแบบการสื่อสารของหมอช้างชาวกูยกับคนในชุมชนและนอกชุมชน

ในชีวิตประจำวันเราจำเป็นต้องสื่อสารกันในรูปแบบต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาการสื่อสารโดยใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษา ทั้งนี้มนุษย์เราต้องการที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้ หรือแม้แต่ว่าความรู้สึกของตนไปสู่ผู้อื่นด้วยเช่นกัน ในการสื่อสารระหว่างบุคคลรูปแบบของการสื่อสารที่เราตระหนักถึงการใช้อยู่เห็นถึงความจำเป็นและมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันเรามากที่สุด การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารของบุคคลอย่างน้อย 2 คน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ทั้งในรูปวัจนภาษาและอวัจนภาษา โดยปรากฏต่อหน้ากันมีการแลกเปลี่ยนบทบาทในการเป็นผู้รับรู้และส่งสาร ทำให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อความหมายร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย

วัฒนธรรม คือ การสื่อสารที่มีการส่งต่อโดยใช้ภาษาท่าทางที่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมและพื้นฐานทางวัฒนธรรมได้ การสังเกตเราสามารถสังเกตได้จากการกระทำ แบบแผนการกระทำ ความหมาย ความสัมพันธ์และสภาพสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่นำมาเป็นกรอบในการสังเกตเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยได้ เช่น พฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างหมอช้างชาวกูยกับบุคคลทั้งในและนอกชุมชน

พฤติกรรมสามารถแสดงถึงการกระทำที่เป็นสิ่งบ่งบอก ถึงความเป็นอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย การแสดงออกทางด้านการกระทำเช่น วิถีปฏิบัติ หลักการดำเนินชีวิต และการประกอบพิธีกรรมของหมอช้างชาวกูยมีแบบแผนและมีวิถีปฏิบัติที่เคร่งครัด ซึ่งหมอช้างได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนกลายเป็นวัฒนธรรม และประเพณีของคนในท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งในและนอกชุมชน มีผลต่อความเป็นอยู่ของหมอช้างชาวกูยการที่หมอช้างจะสามารถอยู่รอดได้ต่อไปในอนาคต จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในชุมชน

กล่าวถึงการสื่อสารทางวัฒนธรรมของหมอช้างชาวกูยว่า การสื่อสารทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคล ช่วยในการสื่อสารเป็นลักษณะการถ่ายทอดเป็นแบบการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ระหว่างหมอเฒ่าและหมอช้างรุ่นใหม่เกี่ยวกับวิชาความรู้ของการเป็นหมอช้าง ซึ่งมีลักษณะการสื่อสารแบบตัวต่อตัวและทำการสื่อสารกันโดยตรง เช่น การสาธิตการคล้องช้างป่า การเข้าป่าหาสมุนไพร การฝึกช้างป่า เป็นต้น

การสื่อสารดังกล่าวอาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคล หรืออาจเกิดขึ้นในลักษณะการสื่อสารกลุ่มย่อย ซึ่งมีหมอช้างมากกว่าสองคนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และวิชาความรู้ได้โดยตรง เป็นการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลที่อยู่รอบ ๆ ตัว เช่น หมอช้างรุ่นเก่าอย่างหมอเฒ่าและหมอช้างรุ่นใหม่ “ในหมู่บ้านตากกลาง การสื่อสารมีส่วนช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหมอช้างกับคนในชุมชน จะเห็นได้จากการแสดงความเคารพและการนับถือ ส่วนคนนอกชุมชนเองให้ความเคารพและนับถือหมอช้างเช่นเดียวกับคนในชุมชน พฤติกรรมที่แสดงออกคือ การขี้อ้อนการปฏิบัติตัวตามความเชื่อ วิถีชีวิตที่หมอช้างรุ่น ๆ เคยปฏิบัติมา เขาก็มีวิธีการปฏิบัติคล้าย ๆ พระถือศีล หมอช้างเป็นคนที่ประกอบพิธีกรรมเวลาในงานสำคัญ ๆ หรือจะต้องไปทำพิธีกรรมในต่างจังหวัด” (สา ศาลางาม.รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกระโพ.สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2548.)

จากการสังเกตพบว่า พฤติกรรมที่หมอช้างแสดงออกมาที่เด่นชัด คือ การปฏิบัติตัวในการขี้อ้อน ประการและการเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้าง “ในหมู่บ้านเมื่อมีงานพิธีสำคัญ ในงานประเพณีที่สำคัญหมอช้างจะเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม โดยบุคคลในหมู่บ้านให้การยอมรับและนับถือ เช่น การเซ่นไหว้ศาลประกรรมในงานประเพณีบวชนาคช้างจังหวัดสุรินทร์ ที่มีการบวชนาคช้างอย่างยิ่งใหญ่ประเพณีการบวชนาคช้าง ถือเป็นวัฒนธรรมของหมู่บ้านช้างที่มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน” (สา ศาลางาม.รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกระโพ.สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2548.) “ในปัจจุบันยังมีคนที่ขี้อ้อนและปฏิบัติประกรรมมากในกลุ่มของคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน.สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.)

“การสื่อสารระหว่างบุคคลทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดในชุมชน หมอช้างชาวกูยจำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ทั้งในและนอกชุมชน การสื่อสารจึงมีส่วนสำคัญในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และช่วยทำความเข้าใจระหว่างหมอช้างชาวกูยและบุคคลทั้งในและนอกชุมชนที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้วัฒนธรรม และประเพณีมีการถ่ายทอดและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และมีชีวิตอยู่ประกรรมตามวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา” (กฤตพล ศาลางาม.นักบริหารงานทั่วไป 6.สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2548.)

การสนทนาในชีวิตประจำวันเป็นรูปแบบของการสนทนาที่ใช้มากที่สุด การสนทนาในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นได้เสมอเมื่อคนมาเจอกัน มักเป็นการสนทนาที่ไม่ต้องการพิธีรีตองแต่อย่างใด มีความเป็นกันเองสูง ขึ้นอยู่กับโอกาสและบุคคลที่ทำการสนทนาในชีวิตประจำวัน การสื่อสารระหว่างบุคคลเกิดขึ้นภายใต้บริบทของสังคม ซึ่งเป็นแนวทางในการกำหนดอัตลักษณ์และวิธีการสื่อสารของบุคคลแต่ละคน ถ้าเรามีความต้องการที่จะอยู่และเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคม การสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน ในกระบวนการของการสื่อสารจะประกอบด้วยวัจนภาษาและอวัจนภาษา ซึ่งถ้าผู้ที่ทำการสื่อสารทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจตรงกัน การสื่อสารก็ประสบความสำเร็จ

การสื่อสารของหมอช้างชาวภูยกู้กับคนในชุมชน ดากกลางเป็นหมู่บ้านหลายภาษา เช่น ภาษาเขมร ภาษาลาวภาษาภูยกู้ หรือภูยกู้ และใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางซึ่งเป็นภาษาราชการ “ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่ใกล้เคียงมีชาวไทยเชื้อสายเขมรและลาวปนอยู่มาก จึงทำให้คนในหมู่บ้านดากกลางสามารถพูดได้หลายภาษา” (กฤตพล ศาลางาม, นักบริหารงานทั่วไป 6, สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2548.)

ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารจึงมีหลากหลายภาษาขึ้นอยู่กับว่า คู่ที่ทำการสื่อสารนัดภาษาใด “หมอช้างมีการวางตัวแบบเป็นกันเองกับคนในชุมชน เพราะส่วนมากจะมีความสนิทและคุ้นเคยกันดี การสื่อสารก็ใช้ภาษาภูยกู้” (นายปรีชา นิยมตรง, ปลัดอำเภอท่าตูม, สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2548.) “กลุ่มหมอช้าง และกลุ่มคนเลี้ยงช้างชาวภูยกู้จะมีความสนิทสนมกัน ส่วนมากจะรู้จักกันดี เวลาพูดคุยไม่มีปัญหาในเรื่องของการสื่อสาร เพราะใช้ภาษาท้องถิ่น” (ปิยะพงษ์ จงใจงาม, สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) “การสื่อสารพูดคุยกับคนในชุมชน ส่วนมากจะมีการนับถือผู้อาวุโส ผู้ที่มีอายุน้อยจะให้ความเคารพกับหมอช้างที่มีประสบการณ์มาก คนในชุมชนมีความสามัคคีรักใคร่กันเหมือนพี่น้อง” (ยา ศาลางาม, สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

การสื่อสารของหมอช้างชาวภูยกู้กับคนนอกชุมชนมีการใช้ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาราชการหรือเป็นภาษากลางเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับคนนอกชุมชน คนนอกชุมชนที่ไม่สามารถสื่อสารกับหมอช้างได้ด้วยภาษาท้องถิ่น คือภาษาภูยกู้หรือส่วย แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับว่าคนที่เข้ามาติดต่อสื่อสารด้วย “ถ้าคนนอกชุมชนพูดภาษาเขมรได้หมอช้างก็จะพูดภาษาเขมรด้วย ถ้าเป็นคนนอกชุมชนพูดภาษาลาวได้หมอช้างก็จะพูดภาษาลาวด้วย หากเป็นชาวต่างประเทศจะมีล่ามช่วยในการแปลภาษาระหว่างหมอช้างกับชาวต่างประเทศ เพราะหมอช้างรุ่นเก่าไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ ด้วยระบบการศึกษาในอดีตไม่มีหลักสูตรสอนภาษาเหมือนปัจจุบันนี้” (หมีวิ ศาลางาม, หมอช้าง, สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม, 2548.) “การสื่อสารกับคนที่เข้ามาในหมู่บ้านดากกลาง กลุ่มหมอช้างจะให้การต้อนรับอย่างดี เพราะถือเป็นการชวนสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านดากกลางด้วย” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน, สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม, สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.)

นอกจากนี้รูปแบบของการสื่อสาร และภาษาที่หมอซ้างชาวกูยใช้ในการติดต่อสื่อสาร นั้นมีการให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก “กลุ่มหมอซ้างให้ความร่วมมือกับบุคคลภายนอกเป็นอย่างดี และช่วยเหลืองานราชการเป็นอย่างดี”(กฤตพล ศาलगาม.นักบริหารงานทั่วไป 6.สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2548.) “ไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชนหรือคนนอกชุมชน ชาวกูยหมู่บ้านตากกลางให้การต้อนรับและดูแลเป็นอย่างดี เนื่องจากบ้านตากกลางเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งความรู้” (นาย ปรีชา นิยมตรง.ปลัดอำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2548.)

รูปแบบของการสื่อสารและภาษาที่หมอซ้างชาวกูยใช้ในการติดต่อสื่อสาร ในมุมมองของกลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มหมอซ้างมีความสอดคล้องกันคือ รูปแบบของการสื่อสารและภาษาที่หมอซ้างชาวกูยใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนนอกชุมชนหมอซ้างชาวกูย ใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลเข้ามาช่วยในการติดต่อสื่อสาร การสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างหมอซ้างชาวกูยและบุคคลอื่น ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทำการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีลักษณะการสื่อสารแบบตัวต่อตัว (Person-to-person) และสื่อสารกันโดยตรง เช่น การสนทนา การสัมภาษณ์ การตอบโต้กันระหว่างหมอซ้างชาวกูยและบุคคลที่ทำการสื่อสารด้วย ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในเรื่องการเลี้ยงช้าง การประกอบพิธีกรรม การคล้องช้าง เป็นต้น

ในการสื่อสารมีการใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับคนนอก และใช้ภาษากูยหรือภาษาส่วยในการติดต่อสื่อสารกับคนในชุมชน ดังนั้นรูปแบบการสื่อสารมีการใช้การสื่อสารกึ่งทางการ คือ หมอซ้างชาวกูยให้ความรู้สึกเป็นกันเองมีบรรยากาศที่ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย เป็นลักษณะกันเอง การสื่อสารกึ่งทางการยังคงรักษารูปแบบ และขั้นตอนรวมทั้งเป้าหมายของการสื่อสารไว้อย่างครบถ้วน เช่น หมอซ้างให้สัมภาษณ์กับกลุ่มนักศึกษา หรือการสนทนาทางสื่อมวลชน การสนทนากับคนแปลกหน้าหรือสนทนาในที่สาธารณะ เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบการสื่อสารของหมอซ้างชาวกูยกับคนในชุมชนและนอกชุมชนเป็นการสื่อสารทางวัฒนธรรมที่มีการใช้ภาษากูย ภาษาเขมร ภาษาลาว และภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มหมอซ้างชาวกูยกับคนในชุมชนและนอกชุมชน การสื่อสารของหมอซ้างชาวกูยมีการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล หมอซ้างมีการติดต่อสื่อสารแบบเป็นกันเอง และภาษาที่ใช้กับคนในหมู่บ้านเป็นภาษากูย ภาษาเขมร และภาษาลาว ส่วนคนนอกหมู่บ้านมีการติดต่อสื่อสารแบบเป็นกันเองไม่มีพิธีรีตองอะไรและใช้ภาษาไทยเป็นหลัก

ในการถ่ายทอดความรู้ของหมอซ้างชาวกูยจำเป็น ต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยในการสื่อสาร ลักษณะการถ่ายทอดเป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ทำการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกี่ยวกับช้างและข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ส่วนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ สามารถแสดงถึง

การกระทำที่เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย เช่น วิถีปฏิบัติ หลักการดำเนินชีวิต การใช้ภาษา กูย ภาษาผีประกรรมในการเซ่นและการออกคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา

การประกอบพิธีกรรมของหมอช้างชาวกูยมีแบบแผนและมีวิถีปฏิบัติที่เคร่งครัด ซึ่งหมอช้างชาวกูยได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนกลายเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของคนในท้องถิ่น การสื่อสารจึงมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในหมู่บ้านตากกลาง เพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ การใช้ภาษา กูย และภาษาผีประกรรมเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ และมีการสืบทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

เมืองประทายสมันต์ หรือ เมืองสุรินทร์ปกครองโดยพระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง จังหวัดสุรินทร์มีอาณาเขตติดต่อกับอาณาจักรกัมพูชา ก่อนที่เมืองประทายสมันต์ จะเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย บริเวณนี้เคยได้รับอิทธิพลจากขอมและเขมรในด้านศิลปวัฒนธรรมขอมหรือเขมรโบราณ ซึ่งยังคงมีร่องรอยหลงเหลืออยู่ จากสถาปัตยกรรมแบบศิลปะขอมที่เรียกว่า ปราสาทหิน หรือปรางค์ ในจังหวัดสุรินทร์มีโบราณสถานที่เป็นปราสาทหรือปรางค์กระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ วัฒนธรรมขอมหรือเขมรโบราณมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาของหมอช้างชาวกูยหมู่บ้านตากกลาง

ดังจะเห็นได้จาก ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันของกลุ่มหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ ภาษา กูย ภาษา กูย หรือภาษาส่วยเป็นภาษาโบราณภาษาหนึ่งที่ใช้กันมาอย่างต่อเนื่องจนถึงในยุคปัจจุบัน ภาษา กูย ไม่มีตัวอักษร ชาวกูยส่วนมากมีความเชี่ยวชาญทางการจับช้างป่า การตีเหล็ก หรือเป็นแผ่นกรบ กลุ่มหมอช้างชาวกูยหรือส่วยช้างได้รับอารยธรรมที่สูงส่งมาจากอาณาจักรกัมพูชาในสมัยเจนละเจริญรุ่งเรือง หมอช้างและมะช้างชาวกูยสืบทอดความรู้วิชาเกษตรและภาษาผีประกรรมมาจากวัฒนธรรมขอมและเขมรโบราณ จากการเข้าไปคล้องช้างในป่าประเทศกัมพูชา หมอช้างชาวกูยมีความกล้าและความสามารถในการจับช้างป่า ฝึกช้างป่าให้เป็นช้างบ้าน ฝึกช้างให้ใช้งานได้ตามคำสั่ง

หมอช้างชาวกูยและมะช้างเลี้ยงช้างเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว หมอช้าง มะช้าง รวมถึงลูกหลานชาวกูยทุก ๆ คนถูกปลูกฝังให้เคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของผีประกรรมอย่างเคร่งครัด จนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวกูยหมู่บ้านตากกลาง ดังจะเห็นได้ว่า การคล้องช้างถือเป็นวิถีชีวิตที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมขอมที่สืบทอดกันมา ภาษาผีประกรรมเป็นภาษาพิเศษของชนชาวส่วยช้างใช้ในการสื่อสารเฉพาะกลุ่มหมอช้างและมะช้างชาวกูย กับเทพเจ้าผีประกรรมและบริวารผีประกรรมได้แก่ เทวดา (ช้างป่า) และภูติผีปีศาจอื่น ๆ ในขณะที่เดินทางไปภูบเทวดาหรือการคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา

การสังเกตจากพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุน และกลุ่มหมอช้าง ชาวภูยกทำให้ได้ข้อมูลว่า การสื่อสารของหมอช้างชาวภูยกมีการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล ลักษณะ การติดต่อสื่อสารเป็นแบบกันเองไม่มีพิธีรีตองอะไร ภาษาที่หมอช้างชาวภูยกใช้ติดต่อกับคนใน หมู่บ้านจะเป็นภาษาภูยก ภาษาเขมร และภาษาลาว และคนนอกหมู่บ้านมีใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ในการถ่ายทอดความรู้ของหมอช้างชาวภูยกเป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว เพื่อทำการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่เกี่ยวกับช้างและข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

สิ่งบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวภูยกสังเกตจาก พฤติกรรม และ ความสัมพันธ์ของหมอช้างชาวภูยก เช่น วิถีปฏิบัติ หลักการดำเนินชีวิต การใช้ภาษาภูยก ภาษาผีประ การกรรมในการเช่นและการออกคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา การประกอบพิธีกรรมของหมอช้าง ชาวภูยกมีแบบแผนและมีวิถีปฏิบัติที่เคร่งครัด ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้ แบบแผน และวิถีปฏิบัติมีการสืบทอดมายาวนานพิธีกรรมและความเชื่อถือ ความศรัทธาในผีประกรรมยังคง ยึด แบบแผนดั้งเดิมให้คงอยู่ ซึ่งหมอช้างได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนกลายเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของคนในท้องถิ่น

จากปัญหาคำวิจัยข้อที่ 1 รูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวภูยก จังหวัดสุรินทร์ กล่าวสรุปได้ว่ารูปแบบการสื่อสารที่กลุ่มหมอช้างใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้าง อัตลักษณ์นั้นมีประวัติความเป็นมาจาก การที่กลุ่มบรรพบุรุษหมอช้างชาวภูยกเข้าไปคล้องช้างใน ประเทศกัมพูชาและรับเอาวัฒนธรรมการสื่อสารของขอมหรือเขมรโบราณมา โดยผ่านวิถีปฏิบัติ หลักการดำเนินชีวิต การใช้ภาษาผีประกรรมและวัฒนธรรมการคล้องช้าง รูปแบบการสื่อสาร ดังกล่าวเป็นการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมภูยกและวัฒนธรรมเขมรโบราณ การสื่อสารโดยทั่วไปมี การใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลและภาษาที่หมอช้างชาวภูยก ใช้ติดต่อกับคนในหมู่บ้านจะเป็นภาษา ภูยก ภาษาเขมร และภาษาลาว และคนนอกหมู่บ้านมีใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ดังนั้นรูปแบบการสื่อสาร เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวภูยกจังหวัดสุรินทร์ มีการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นหลัก และมีการใช้การสื่อสารผ่านวัฒนธรรมเขมร วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมภูยก ซึ่งกลุ่มหมอช้างชาว ภูยกได้รับเอาวัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต ความเชื่อถือ วิชาศาสตร์ และความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงช้าง เข้ามาปรับใช้ในวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมชาวภูยก และพิธีกรรมของหมอช้างชาวภูยกจังหวัด สุรินทร์ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวภูยกจังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 4.2 การให้ความหมายและคุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ในยุคโลกาภิวัตน์

4.2.1 การให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย

ในยุคโลกาภิวัตน์มีการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย จังหวัดสุรินทร์ ผ่านการตีความโดยหมอช้างชาวกูยและผู้สนับสนุนได้ให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย คนที่อยู่ร่วมวัฒนธรรมเดียวกันจะมีระบบการตีความหมายคล้าย ๆ กัน การให้ความหมายเป็นการสื่อถึงความเป็นตัวตนของหมอช้างชาวกูยที่แสดงออก ผ่านทางการสื่อสารทางวัฒนธรรมภาคใต้บริบทของสังคม

จากการสังเกตพบว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของหมอช้างชาวกูย สามารถสื่อความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย “หมอช้างจะเป็นผู้กระทำการเช่นไหว้ศาลประกรรมและการทำพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้างทุกประเภท เพราะหมอช้างเป็นคนที่เจ้าของช้างยกย่องให้เป็นครูบาใหญ่หรือกรรมหลวงในหมู่บ้าน ถ้าต้องทำพิธีกรรมเกี่ยวกับช้างคนนั้นต้องมีประสบการณ์ และมีความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรม” (นายปรีชา นิยมตรง. ปลัดอำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2548.)

นอกจากนี้หมอช้างกระทำการแสดงออกผ่านวัตถุเกือบทุก ๆ วัตถุ เช่น เชือกประกรรมเครื่องเช่น เครื่องรางของขลัง เป็นต้น การแสดงออกของหมอช้างจะต้องสื่อความหมายต่อใครบางคนในบางสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางร่างกายตั้งแต่อาจ ทำทาง การแต่งกายของหมอช้างก็ล้วนมีความหมาย “คนที่จะเป็นหมอช้างได้ จำเป็นต้องเป็นคนที่ครูบาใหญ่หรือกรรมหลวงทำพิธีบรรจุเป็นหมอ จะต้องมีความชำนาญ มีทักษะ มีความสามารถและผ่านการคล้องช้างในป่ามาแล้ว เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับช้างและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้าง” (ยา ศาลางาม. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

กลุ่มหมอช้างชาวกูยมีการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยว่า หมอช้างจะต้องเป็นคนที่ครูบาใหญ่หรือกรรมหลวงทำพิธีบรรจุเป็นหมอ จะต้องมีความชำนาญ มีทักษะ มีความสามารถและผ่านการคล้องช้างในป่ามาแล้ว เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับช้างและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้าง ได้รับความเคารพและความน่าเชื่อถือของคนในหมู่บ้าน “หมอช้าง หมายถึง คนที่มีความชำนาญในการจับช้างป่า ฝึกช้าง รักษาช้างด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน มีความรู้เกี่ยวกับวิชาคชศาสตร์ เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการโพนช้างหรือเคยคล้องช้างในป่ามาแล้ว ได้รับการแต่งตั้งจากกรรมหลวง (หมอช้างใหญ่) ให้เป็นหมอช้าง สามารถประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้าง เป็นผู้ที่ได้รับการนับถือ ความเคารพจากกลุ่มหมอช้าง ได้รับความเคารพและเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือของคนในหมู่บ้าน” (นายมาก สุขศรี. หมอช้าง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) “หมอช้างคือ ผู้ที่มีความรู้

วิทยาศาสตร์ มีประสบการณ์ในการคล้องช้างและการเลี้ยงช้างป่าให้เป็นช้างบ้าน รักษาช้างป่วยได้ มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้างและทำพิธีกรรมเช่นผีประกรรม” (หมิว ศาลางาม.หมอช้าง. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

นอกจากนี้กลุ่มผู้สนับสนุนหมอช้างชาวกูย มีการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยว่า “หมอช้าง ยังหมายถึงคนที่คลุกคลีกับช้างมาตั้งแต่เกิด เรียนรู้วิถีชีวิตการอยู่กับช้างมาจากปู่ตาชายหรือจากพ่อแม่มาตั้งแต่เด็ก ๆ มีจิตใจรักและผูกพันกับช้าง มีความรู้เรื่องช้างอย่างลึกซึ้ง การจะเป็นหมอช้างได้ต้องผ่านพิธีกรรมและมีประสบการณ์ในการคล้องช้างจริง ๆ มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้าง และได้รับการยกย่องจากกลุ่มของหมอช้างและคนในชุมชน” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน.สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.) “ หมอช้างคือ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้างเคยผ่านการคล้องช้างมาแล้ว และมีความรู้วิทยาศาสตร์” (กฤตพล ศาลางาม.นักบริหารงานทั่วไป 6.สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2548.) “หมอช้าง หมายถึง คนที่มีความชำนาญมีทักษะในการจับช้างป่า ฝึกช้าง มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์” (นายปรีชา นิยมตรง. ปลัดอำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 2 มิถุนายน 2548.)

การให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยมีการตีความหมาย โดยการให้ความหมายของหมอช้างมองตัวเองว่า ผู้ที่จะเป็นหมอช้างได้จะต้องผ่านการแต่งตั้งจากหมอช้างอาวุโสที่เป็นที่ยอมรับนับถือจากกลุ่มหมอช้างคือหมอเผ่าตนเอง และการจะเป็นหมอช้างได้ต้องผ่านพิธีกรรมและมีประสบการณ์ในการคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา มีความรู้วิทยาศาสตร์และการเลี้ยงช้าง มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้าง และได้รับการยกย่องจากกลุ่มของหมอช้างและคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้สนับสนุนหมอช้างชาวกูย ที่มีการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยว่า ความหมายของหมอช้างคือผู้ที่มีประสบการณ์การคล้องช้างป่าที่ประเทศกัมพูชาและมีความรู้เกี่ยวกับคชศาสตร์ และประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับช้างทุกประเภทต้องได้รับการยอมรับจากสังคมด้วย

ดังนั้นการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยหมายถึง คนที่มีความชำนาญในการคล้องช้างป่าหรือจับช้างป่า ฝึกสอนช้าง และประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับช้างทุกได้ประเภทโดยใช้ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับคชศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งกลุ่มหมอช้างและกลุ่มผู้สนับสนุนหมอช้างมีการอธิบายและตีความหมายสอดคล้องกัน ถึงแม้ยุคสมัยจะมีการเปลี่ยนแปลงแต่การให้ความหมายเกี่ยวกับหมอช้างชาวกูยยังคงไม่เปลี่ยนแปลง และคุณค่าความเป็นหมอช้างมีการให้คุณค่าทั้งในด้านจิตใจการมีเกียรติในสังคม และคุณค่าในด้านเศรษฐกิจยังคงเป็นการหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัวในการหางานทำ และปรับวิถีชีวิตเพื่อความอยู่รอดในยุคโลกาภิวัตน์นี้

4.2.2 คุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย

การให้คุณค่าเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหมอช้างชาวกูย การที่จะทำให้คนส่วนมากเคารพได้เป็นสิ่งที่ยาก เพราะจะต้องแสดงความสามารถให้ทุก ๆ ได้ความเคารพและยอมรับ เช่นเดียวกับหมอช้างชาวกูยที่เป็นที่ยอมรับจากคนในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้านในเรื่องของการออกคล้องช้างตามวิถีของชาวกูย ที่มีความสามารถในการออกคล้องช้างป่า

กลุ่มหมอช้างชาวกูยให้คุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย “มีความรู้สึกภูมิใจเมื่อเราทำดี แล้วได้รับการยกย่องภายในสังคม นั่นก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้ว เราต้องวางตัวและทำหน้าที่ให้เหมาะสม การเป็นหมอช้างถือว่าเป็นสิ่งที่ได้รับเกียรติมาจากบรรพบุรุษ” (นายมาก สุขศรี. หมอช้าง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) และนอกจากนี้มีการให้คุณค่า “มีความภูมิใจในความสามารถของตัวเองที่สามารถทำในสิ่งที่รักและชอบเลี้ยงช้างมาตั้งแต่เด็ก ๆ เป็นคนที่ตั้งใจทำอะไรแล้วจะต้องตั้งใจทำอย่างเต็มที่และต้องตั้งใจทำให้ดีที่สุด การเป็นหมอช้างถือว่ามีความค่าทางจิตใจการที่เราได้ทำในสิ่งที่เราคิดว่าดี” (หมีว ศาลางาม. หมอช้าง. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) จะเห็นได้ว่าหมอช้างชาวกูยได้ให้คุณค่าของอาชีพหมอช้างว่า การทำอาชีพหมอช้างชาวกูยเป็นเหมือนการทำหน้าที่ของลูกหลานชาวกูยที่จำเป็นต้องรักษาพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้างให้สามารถถ่ายทอดได้ และไม่มีการ สูญหายจากวิถีชีวิตของชาวกูยและประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นของชาวกูยหมู่บ้านตากกลาง

กลุ่มผู้สนับสนุนหมอช้างชาวกูย มีการให้คุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย “หมอช้างเป็นบุคคลที่มีภูมิปัญญาชาวบ้าน มีความรู้เกี่ยวกับช้างมาก ทั้งเรื่องพิธีกรรม การคล้องช้าง การรักษาช้าง และการรู้นิสัยลักษณะของช้าง” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน. สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม. สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.) นอกจากนี้ “หมอช้างรุ่นนี้มีหมอมาก หมอท้าว และหมอหมีวเป็นหมอช้างรุ่นสุดท้ายแล้ว ถ้าหากหมอช้างเสียชีวิตแล้ว ต่อไปก็คงเหลือแต่ตำนานและเรื่องเล่าเกี่ยวกับการคล้องช้างป่าของหมอช้างชาวกูย หมอช้างเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงช้าง และเป็นผู้สืบทอดวิชาศาสตร์” (กฤตพล ศาลางาม. นักบริหารงานทั่วไป 6. สัมภาษณ์ 6 มิถุนายน 2548.) การให้คุณค่าของหมอช้างชาวกูยในมุมมองของผู้สนับสนุนหมอช้างมองว่า หมอช้างชาวกูยเป็น ปุชนิยบุคคลควรมีการอนุรักษ์หมอช้างชาวกูยไว้มิให้สูญหาย

กล่าวถึงความการให้คุณค่าเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่กลุ่มหมอช้างชาวกูยและกลุ่มผู้สนับสนุนหมอช้างชาวกูยให้การยอมรับในสิ่งที่หมอช้างชาวกูยได้กระทำ ทั้งแบบรูปธรรมและนามธรรม คนในสังคมเกิดการยอมรับและเคารพในสิ่งที่หมอช้างปฏิบัติ คุณค่าในที่นี้เน้นในแบบรูปธรรมในเรื่องของความรู้สึก เช่น ความภูมิใจ ความเชื่อ การมีเกียรติมีศักดิ์ศรี การเคารพนับถือของคนในชุมชน

และคนนอกชุมชนมากกว่านามธรรม เพราะรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพหมอช้าง ไม่มีผลต่อการดำรงชีวิต

จากการสังเกตพบว่า หมู่บ้านตากกลางเป็นศูนย์กลางของความเชื่อ และความศรัทธาในการนับถือผีประกรรม วิธีชีวิตของหมอช้างชาวภูยกุญผูกพันกับธรรมชาติและช้าง จึงทำให้หมู่บ้านตากกลางเป็นหมู่บ้านที่น่าสนใจด้านวัฒนธรรมและภาษาที่ไม่มีหมู่บ้านใดเหมือน ทางจังหวัดสุรินทร์ได้ให้การสนับสนุนหมู่บ้านตากกลางหรือหมู่บ้านช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุรินทร์ซึ่งผลตอบแทนทำให้ชาวภูยกุญมีรายได้เข้าหมู่บ้าน

รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำนาและเลี้ยงวัว “เมื่อเราทำดีแล้วได้รับการยกย่องจากสังคมผมก็มีความรู้สึกภูมิใจในการเป็นหมอช้าง การที่เราได้รักษาวิถีชีวิตและประเพณีของบรรพบุรุษของโบราณเอาไว้ การคล้องช้างถือเป็นความภูมิใจที่สุดในชีวิต เพราะนับวันมีแต่จะสูญหายไปนั่นก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีแล้วสำหรับผม รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำนาและเลี้ยงวัว การทำพิธีก็มีค่าธรรมเนียม 12 บาท แล้วแต่จะเป็นการทำพิธีแบบไหน เรามีหน้าที่เป็นหมอช้างเราก็ทำหน้าที่ของเราให้ดี ผมไม่หวังเรื่องเงินทองเท่าไร แค่นี้ได้ทำในสิ่งที่เราคิดว่าดีก็พอแล้ว ” (มาก สุขศรี.หมอช้าง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน .2548)

จะเห็นได้ว่า การให้คุณค่าเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหมอช้างชาวภูยกุญนั้นเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับและได้รับความเคารพจากคนในสังคม ทั้งนี้ในหมู่บ้านตากกลางและหมู่บ้านใกล้เคียงอีกด้วย นอกจากนี้กลุ่มหมอช้างชาวภูยกุญมีการให้คุณค่ากับตัวเองว่า หมอช้างชาวภูยกุญมีความภาคภูมิใจ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ที่ได้รับการสืบทอดวิชาศาสตร์และความรู้เรื่องการเลี้ยงช้างมาจากรบรรพบุรุษ จากการทำอาชีพหมอช้างทำให้ตัวหมอช้างเองมีรายได้ และได้รับผลตอบแทนที่ได้จากการฝึกช้างให้มีความสามารถแสดงตามคำสั่งได้ ช้างและคนมีงานทำอยู่ตามสวนสัตว์และสถานที่ท่องเที่ยว รายได้ที่ได้จากการทำงานสามารถเลี้ยงดูครอบครัวและเลี้ยงช้างได้ นี่คือนสิ่งที่หมอช้างและมะช้างชาวภูยกุญมีความภาคภูมิใจในอาชีพและความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมา หมอช้างรู้สึกยินดีที่จะปฏิบัติต่อไปและถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อรักษาวัฒนธรรมและประเพณีการคล้องช้างชาวภูยกุญให้มีอยู่ต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้หมอช้างชาวภูยกุญมีคุณค่าต่อหมู่บ้านตากกลาง ในฐานะที่เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน สาขาขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม เป็นผู้มีมีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงช้างและเป็นผู้สืบทอดวิชาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้สนับสนุนหมอช้างชาวภูยกุญมีการให้คุณค่าเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหมอช้างว่า อาชีพหมอช้างมีความน่าสนใจเพราะเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยประสบการณ์จากการคล้องช้างป่าในกัมพูชา และความ

เชี่ยวชาญในวิชา วิทยาศาสตร์ และความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงช้าง ซึ่งมีการรับประเพณี วัฒนธรรมการเลี้ยงช้างมาจากบรรพบุรุษ

ในการออกไปคล้องช้างในป่าหมอช้างมีข้อปฏิบัติมากมาย และคนในครอบครัวก็ต้องปฏิบัติเช่นกันเพื่อความเป็นสิริมงคลของทุก ๆ คนในครอบครัว ซึ่งการนับถือผีประกรรมเป็นวิถีชีวิตของหมอช้างชาวกูยมีความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตเช่น การบวช การแต่งงาน การพาช้างไปทำงานต่างจังหวัด เป็นต้น ต้องมีการทำการเช่นไหว้ผีประกรรมเพื่อบอกกล่าวและขอพรให้สิ่งที่จะกระทำประสบความสำเร็จ

ทางจังหวัดสุรินทร์ให้การสนับสนุนหมู่บ้านตากกลาง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผลตอบแทนที่ได้รับทำให้ชาวกูยมีรายได้เข้าหมู่บ้าน ถึงแม้ในปัจจุบันสังคมจะอยู่ในกระแสสังคมบริโภคแต่วิถีชีวิต และการให้ความสำคัญของหมอช้างในหมู่บ้านตากกลางยังคงเดิม การปรับตัวของหมอช้างและควาญช้างชาวกูยแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มของผู้ที่เข้าร่วมขบวนคล้องช้าง และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้ร่วมขบวนคล้องช้างจะเน้นในเรื่องของวัตถุมากกว่า รายได้ที่ได้จากการทำงานจะนำมาซื้อรถยนต์ไซค์ มือถือ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ส่วนกลุ่มของผู้ที่เข้าร่วมขบวนคล้องช้างไม่เน้นเรื่องวัตถุ แต่จะเน้นในเรื่องของจิตใจและความเลื่อมใสศรัทธาในผีประกรรม

การให้ความหมายและการให้คุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย คือ กลุ่มหมอช้างชาวกูยให้ความหมายและมองตัวเองว่า ผู้ที่จะเป็นหมอช้างได้จะต้องผ่านการแต่งตั้งจากหมอช้างอาวุโส มีความรู้วิชาศาสตร์และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงช้าง มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้าง การจะเป็นหมอช้างได้ต้องผ่านพิธีกรรม และมีประสบการณ์ในการคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา และได้รับการยกย่องจากกลุ่มของหมอช้าง คนในชุมชน และผู้สนับสนุนหมอช้าง หมอช้างชาวกูยมีความภาคภูมิใจ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีที่ได้รับการสืบทอดวิชาศาสตร์และความรู้เรื่องการเลี้ยงช้างมาจากบรรพบุรุษ จากการทำอาชีพหมอช้างทำให้ตัวหมอช้างเองมีรายได้และหมอช้างมีคุณค่าต่อหมู่บ้านตากกลาง ในฐานะที่เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน สาขาขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงช้าง และเป็นผู้สืบทอดวิชาศาสตร์

ถึงแม้ในปัจจุบันสังคมจะอยู่ในกระแสสังคมบริโภคแต่วิถีชีวิต และการให้ความสำคัญของหมอช้างในหมู่บ้านตากกลางยังคงเดิม ชาวบ้านยังนับถือเหมือนเดิมเคยทำอย่างไรก็ปฏิบัติแบบเดิมอยู่ตราบไต่ที่ยังมีช้าง หมอช้างชาวกูยยังคงมีความสำคัญเช่นเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง และยังคงสืบทอดวัฒนธรรมนี้ต่อไป ถึงแม้ในยุคนี้จะเป็นยุคโลกาภิวัตน์ วิถีชีวิตของชาวกูยอาจเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง แต่พิธีกรรมและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับช้างและหมอช้างชาวกูยยังคงเดิม

เคยทำอะไรต้องทำอย่างนั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม เป็นสิ่งที่ บรรพบุรุษสืบทอดมาและคนรุ่นหลังจะต้องพยายามรักษาเอาไว้

ส่วนผู้สนับสนุนหมอช้างชาวกูย มองการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยว่าหมอช้างคือผู้ที่มีประสบการณ์การคล้องช้างป่าที่ประเทศกัมพูชา และมีความรู้เกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์และการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับช้างทุกประเภท และมีการให้คุณค่าเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพหมอช้างว่า อาชีพหมอช้างมีความน่าสนใจเพราะเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยประสบการณ์ จากการคล้องช้างป่าในกัมพูชา และความเชี่ยวชาญในวิชาศาสตร์และความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยง ช้าง หมู่บ้านตากกลางเป็นศูนย์กลางของความเชื่อและความศรัทธาในการนับถือผีประกรรม วิธีชีวิต ของหมอช้างชาวกูยผูกพันกับธรรมชาติและช้าง จึงทำให้หมู่บ้านตากกลางเป็นหมู่บ้านที่น่าสนใจ ด้านวัฒนธรรมและภาษาที่ไม่มีหมู่บ้านใดเหมือน ซึ่งสอดคล้องกับการตีความและการให้ ความหมายของกลุ่มหมอช้างชาวกูยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย

จากปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 ผู้สนับสนุนหมอช้างชาวกูยและกลุ่มหมอช้างชาวกูยมีการให้ ความหมายและการให้คุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ในยุคโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกันและสรุปได้ว่า ถึงแม้ในยุคนี้จะเป็นยุคโลกาภิวัตน์ วิธีชีวิตของชาวกูยอาจเปลี่ยนไป จากเดิมในด้านวัตถุแต่ในการประกอบพิธีกรรมและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับช้าง หมอช้างชาวกูย ยังคงปฏิบัติเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ บรรพบุรุษสืบทอดมาและคนรุ่นหลังจะต้องพยายามรักษาเอาไว้ อัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยไม่มีการเปลี่ยนแปลงถึงแม้วิถีชีวิตจะเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่คุณค่าและการให้ความหมาย ยังคงเดิม

ตอนที่ 4.3 วิธีการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย จังหวัดสุรินทร์ในยุคโลกาภิวัตน์

4.3.1 การถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย

การถ่ายทอดวิชาความรู้ของหมอช้างชาวกูยนั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน การ คล้องช้างถือเป็นศาสตร์ที่มีคุณค่าและเป็นอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยบ้านตากกลางจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากวัฒนธรรมเขมรโบราณ และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหมอช้างชาวกูย การถ่ายทอดความรู้ศาสตร์เป็นการศึกษาโดยอาศัยการปฏิบัติเป็นหลัก ไม่มีตำราเรียน ผู้ศึกษา จำเป็นต้องศึกษาจากประสบการณ์จริงและต้องปฏิบัติประกรรมอย่างเคร่งครัด โดยศึกษาจากหมอ ช้างหรือครูบาใหญ่ที่มากด้วยประสบการณ์ในการคล้องช้างในป่าประเทศกัมพูชา การถ่ายทอดไม่ เหมือนการเรียนรู้อย่างแบบในชั้นเรียน แต่เป็นการถ่ายทอดที่อาศัยหลักความเชื่อและมีพิธีกรรมเข้า มาร่วมด้วย ถึงแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปการเข้ามาของยุคโลกาภิวัตน์ไม่มีผลต่อการปฏิบัติ

พิธีกรรมเมื่อน้อย “แม้ยุคนี้จะมีความเจริญก้าวหน้าอย่างไรการถ่ายทอดความเป็นหมอช่างนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง เคยปฏิบัติอย่างไรก็ปฏิบัติอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไม่ได้ต้องยึดหลักแบบโบราณอาศัยการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนการเรียนในโรงเรียน” (หมีว ศาลางาม.หมอช่าง.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

การถ่ายทอดวิชาความรู้ของหมอช่างชาวกูยโดยพื้นฐานแล้ว ผู้ที่จะมาเป็นหมอช่างได้ต้องคลุกคลีอยู่กับช่างมาตั้งแต่เด็ก มีการรู้จักสังเกตอุปนิสัยของช่าง ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับช่างเป็นอย่างดี เมื่อช่างป่วยต้องรู้จักสังเกตว่าทำไมช่างป่วย บรรพบุรุษของชาวกูยเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องช่างเป็นอย่างดี ดังนั้นวิชาความรู้ที่มีมาก็ได้รับสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น “ความรู้ที่ได้จากการเลี้ยงช่างได้มาจากพ่อแม่ พ่อเป็นหมอช่างมาก่อน เขาก็สอนในสิ่งที่เขารู้ ถ้าสงสัยอะไรก็ถามจากพ่อ อายุ 15 ปี ขอฟ่อกออกไปคล้องช้างในป่า เวลาอยู่ในป่าก็เรียนรู้ภาษาป่าภาษาผี เข้าป่าแล้วจะไม่พูดภาษาอื่นนอกจากภาษาป่า การอาศัยร่วมกันในป่าจะมีวิธีปฏิบัติที่เคร่งครัดหมอเผ่าจะเป็นผู้ออกคำสั่งทั้งหมด หมอเผ่าจะสอนวิธีการจับช้าง การหาสมุนไพรในป่า เราจะต้องจำให้ได้ใครจำเร็วก็เป็นเร็ว ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงช้างสามารถถ่ายทอดโดยตรงได้ แต่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการคล้องช้างไม่สามารถถ่ายทอดให้ได้ เพราะในปัจจุบันทางราชการห้ามไม่ให้เข้าป่าเพื่อจับช้างป่าแล้ว ดังนั้นวิชาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหมอช่างจึงไม่สามารถถ่ายทอดให้ได้ การถ่ายทอดต้องผ่านพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ตามแบบโบราณที่ยึดถือ และปฏิบัติกันมาและต้องถ่ายทอดกันในป่า เรียนรู้จากพื้นที่จริงและลงมือปฏิบัติกันโดยตรง” (หมีว ศาลางาม.หมอช่าง.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

การถ่ายทอดวิชาความรู้และการฝึกช่างจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ความรู้ที่เกี่ยวกับศาสตร์การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านตากกลางมีกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติมาก “กฎที่สำคัญคือ การห้ามพ่อให้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกชายโดยตรงไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น” (มาก สุขศรี.หมอช่าง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) วิธีการถ่ายทอดทำโดยการที่พ่อสอนให้แก่ผู้อื่นก่อน จากนั้นลูกจึงไปขอเรียนเพื่อรับการสืบทอดอีกต่อหนึ่ง สิ่งที่ถูกทำได้ คือ การแอบฟังได้ในขณะที่พ่อกำลังถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่นอยู่แต่จะนั่งเสมอกันไม่ได้ “ให้ลูกเรียนกับพ่อไม่ได้ ต้องให้ผู้อื่นมาเรียนก่อนแล้วจึงให้ลูกชายไปเรียนต่อจากคนนั้น เหตุที่ห้ามเพราะ ข้อปฏิบัติมีมานานและได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ วิชาอาคมจะไม่ขลังถ้าพ่อถ่ายทอดให้แก่ลูกชายโดยตรง และข้อสุดท้ายสำคัญถ้าถ่ายทอดโดยตรงบิดาอาจจะมัวเป็นไปไม่ได้” (หมีว ศาลางาม.หมอช่าง.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) การเรียนรู้ในการฝึกช่างผู้ที่มาฝึกจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีใจกล้าและรู้จักนัยใจคอของช่างที่เลี้ยงมาเป็นอย่างดี

กล่าวถึงการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอช่างชาวกูยว่า การถ่ายทอดวิชาความรู้และการฝึกช่างไม่มีหลักสูตรการศึกษาเหมือนในโรงเรียน ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการสังเกตและการ

ปฏิบัติจริง มีการสังเกตจากการกระทำของครูบาใหญ่ ผู้เรียนต้องสังเกตเอาเอง ไม่มีการถ่ายทอดเป็นภาษา เพราะวิชาความรู้ที่เกี่ยวกับการคล้องช้างมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยการปฏิบัติจริงไม่มีการเรียนทฤษฎี เขาก็เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในป่าเลย เน้นการจำ การสังเกต ความอดทน และขยันปฏิบัติ ใครทำได้ก็ได้ช้างมากทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์จริง เมื่อมีประสบการณ์มากหมอเต่าหรือครูบาใหญ่เห็นแววก็จะเลื่อนขั้นให้เช่นถ้าเป็นหมอสะเดียง ก็จะเลื่อนให้เป็นหมอสะดำ “การถ่ายทอดความรู้ต้องอาศัยการสอนแบบตัวต่อตัว โบราณสอนมาอย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามบรรพบุรุษ” (สุมิตร ปรีชานนทกุล.อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านดากกลาง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) ดังนั้นการสอนจะเป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัวและมีการสังเกตและการปฏิบัติจริง

ถ่ายทอดความเป็นหมอช้างหรืออัตลักษณ์หมอช้างนั้น ไม่ได้ถ่ายทอดกันง่ายๆ เพราะมีพิธีกรรมมากมายที่จะต้องปฏิบัติ การถ่ายทอดจำเป็นจะต้องออกไปจับช้างในป่าเพราะวิถีชีวิตและแนวทางการปฏิบัติของการเป็นหมอช้างมีแบบแผนการปฏิบัติมากสำหรับการเป็นหมอช้าง “การถ่ายทอดความรู้ต้องเรียนกันแบบปฏิบัติจริง ๆ คนโบราณเคยทำอะไรก็ทำอย่างนั้น” (ยา ศาลางาม. สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) หมอช้างจำเป็นต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดการจะเป็นหมอช้างได้ต้องอาศัยประสบการณ์ในการผ่านการคล้องช้าง ถ้าใครคล้องช้างได้มากหมอเต่าจะเป็นผู้เลื่อนตำแหน่งให้โดยดูจากประสบการณ์ “ความรู้ของหมอช้างจากที่ผมเคยได้ถามตัวหมอมามากมา แกเคยเล่าให้ฟังว่า การโปนช้างหรือการคล้องช้างในป่า เวลาจับช้างหมอเต่าหรือครูบาใหญ่จะเป็นผู้สอนว่าควรทำอะไรบ้าง จะจับอย่างไร เมื่อได้มาแล้วทำอะไรต่อ หมอเต่าจะเปรียบเสมือนครูอาจารย์ที่คอยอบรมสั่งสอนพวกหมอใหม่ ๆ ความรู้ที่ได้ต้องเรียนรู้กันเอาเอง ใครตั้งใจก็จะได้มาก ใครไม่สนใจก็ได้น้อย ความรู้เรื่องการคล้องช้างหมอเต่าจะสอนให้เฉพาะอยู่ในป่าเท่านั้น” (สุมิตร ปรีชานนทกุล.อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านดากกลาง. สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2548.) ความรู้ของหมอช้างใหม่ด้วย ความรู้บางอย่างต้องถ่ายทอดในป่าซึ่งต้องอาศัยพิธีกรรมตามแบบโบราณมากมาย แต่ในปัจจุบันไม่มีการออกไปคล้องช้างแล้วก็จะไม่มีหมอช้างใหม่เหลือแต่หมอช้างรุ่นเก่า ๆ เท่านั้น

“มีการสังเกตจากการกระทำของครูบาใหญ่ ผู้เรียนต้องสังเกตเอาเอง ไม่มีการถ่ายทอดเป็นภาษา เพราะวิชาความรู้ที่เกี่ยวกับการคล้องช้างมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยการปฏิบัติจริงไม่มีการเรียนทฤษฎี เขาก็เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในป่าเลย เน้นการจำ การสังเกต ความอดทน และขยันปฏิบัติ ใครทำได้ก็ได้ช้างมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์ เมื่อมีประสบการณ์มากหมอเต่าหรือครูบาใหญ่เห็นแววก็จะเลื่อนขั้นให้เช่น ถ้าเป็นหมอสะเดียงจะเลื่อนให้เป็นหมอสะดำ” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน.สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม.

สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.) ในการถ่ายทอดความรู้ไม่มีหลักสูตรการศึกษาเหมือนในโรงเรียน ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการสังเกตและการปฏิบัติจริง

DRU

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอซำขาวอุยจังหวัดสุรินทร์มีประวัติความเป็นมายาวนาน การถ่ายทอดความรู้วิชาศาสตร์เป็นวิชาเรียนที่มีความสำคัญสำหรับกลุ่มหมอซำและมะขาวอุย หมอซำและมะขาวอุยจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงซำ การดูแลรักษาซำ การรักษาซำ และการฝึกซำให้สามารถทำตามคำสั่งของหมอซำและมะขาวอุย การถ่ายทอดความรู้ของหมอซำขาวอุยมีความน่าสนใจ เพราะผู้เรียนต้องอาศัยการสังเกต การจดจำและการปฏิบัติตาม ขึ้นอยู่กับความสนใจในส่วนบุคคลด้วย หมอซำจะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเป็นหมอซำให้รุ่นสู่รุ่นได้ จำเป็นต้องประกอบพิธีกรรมในป่า

จากการสังเกตพบว่า ในอดีตการเรียนรู้วิถีชีวิตการคล้องซำ การใช้ภาษาผีหรือภาษาป่าจำเป็นต้องถ่ายทอดกันเฉพาะในป่าเท่านั้น ไม่สามารถถ่ายทอดให้กันได้ ในหมู่บ้านการคล้องซำหรือการออกไปโพนซำของหมอซำขาวอุยมีแบบแผนและมีวิธีปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังนั้นการที่จะมีหมอซำรุ่นต่อไปจำเป็นต้องปฏิบัติตามแบบแผนของบรรพบุรุษ การคล้องซำหรือการโพนซำถือเป็นศาสตร์ที่มีคุณค่า และเป็นอัตลักษณ์ของหมอซำขาวอุยหมู่บ้านตากกลางจังหวัดสุรินทร์ ได้รับการสืบทอดมาจากวัฒนธรรมของเขมรโบราณ และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหมอซำขาวอุยมาจนถึงปัจจุบันนี้

4.3.2 อิทธิพลของสื่อต่อวิถีชีวิตของหมอซำขาวอุยและการปรับตัวของอัตลักษณ์ของหมอซำขาวอุยในยุคโลกาภิวัตน์

ในยุคโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมภายนอกมีผลต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่น ปัจจุบันนี้การตลาดในยุคสมัยใหม่เน้นขายสินค้าในเชิงรุก สอดแทรกตราสินค้าไปทุกหนแห่ง สร้างวัฒนธรรมใหม่ทางวัตถุ จากกระแสสังคมบริโภคที่คนนิยมไปสนใจกับวัตถุมากกว่าวัฒนธรรมเก่า ๆ มีผลต่อการให้ความสำคัญของหมอซำขาวอุย วัฒนธรรมภายนอกในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีทั้งการสื่อสารที่ทันสมัย การก้าวไกลของเทคโนโลยี การขายสินค้าในระบบสังคมบริโภคนั้นมีผลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในหมู่บ้านซำ ซึ่งมีผลทำให้มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของหมอซำขาวอุย

การเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อวิถีชีวิตของหมอซำขาวอุย เนื่องจากในปัจจุบันระบบทุนนิยมทำให้ระบบเศรษฐกิจโลกมีความคล่องตัว และสื่อมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการโฆษณาประชาสัมพันธ์การตลาดเน้นการขายสินค้าและความทันสมัย ในอดีตหมอซำขาวอุยหาเงินได้ยากวิถีชีวิตและที่อยู่อาศัยอยู่แบบมัยยั้งจึงใช้จ่ายอย่างประหยัด แต่ในปัจจุบันหมอซำขาวอุยมีการเปิดรับสื่อมากกว่าในอดีต เมื่อเงินหามาได้ง่ายจากการรับจ้างทำงานตามแหล่งท่องเที่ยวและการนำซำไปทำงานในต่างประเทศ เงินที่ได้มาจึงใช้จ่ายง่าย ซ็อรมอเตอร์ไซค์ รถยนต์ โทรศัพท์มือถือและปรับปรุงที่อยู่อาศัยใหม่ให้มีฐานะทางสังคมมากกว่าในอดีต

การเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ และการที่สื่อเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตและการปรับตัวของหมอช้างชาวกูย ทำให้การเปิดรับสื่อมากขึ้นและสื่อมีผลทำให้กลุ่มของหมอช้างแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมและกลุ่มที่ยึดมั่นในวัตถุ กระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อวิถีชีวิตของหมอช้างชาวกูยและมีปรากฏการณ์ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยคนแก่ที่มีประสบการณ์ในการคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา คนกลุ่มนี้จะเน้นการยึดมั่นในพิธีกรรม วัฒนธรรมและประเพณีเดิมอย่างเคร่งครัด วิถีชีวิตต่างๆยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีการรักษาประกรรมอย่างเคร่งครัด

2. กลุ่มที่ยึดมั่นในวัตถุ ประกอบไปด้วยคนหนุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ในการคล้องช้าง การยึดมั่นในวัฒนธรรม ประเพณีและการนับถือผีประกรรมของคนกลุ่มนี้อาจมีความหย่อนยานไปตามผู้นับถือ มีการให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าและมีการยกย่องผู้ที่มีรายได้มากว่าเป็นฮีโร่เช่น นับถือผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศว่ามีประสบการณ์มากกว่าผู้ที่ออกไปคล้องช้างป่า

ในอดีตหมอช้างเป็นผู้นำชุมชนและเป็นวิบุรุษที่คนในชุมชนให้การยอมรับ แต่ในปัจจุบันกลุ่มที่ยึดมั่นในวัตถุมองว่าหมอช้างเป็นบุคคลธรรมดา ไม่ได้เป็นวิบุรุษเหมือนในอดีต กลุ่มที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมยังคงปฏิบัติตามแบบโบราณยังยึดถือวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เคยสืบทอดกันมา ขาดแต่คนรุ่นหลังไม่ได้ให้การยอมรับและนับถือหมอช้างเช่นคนในอดีต เหตุเกิดจากการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อวิถีชีวิตกลุ่มที่ยึดมั่นในวัตถุ ที่การเน้นในเรื่องของวัตถุมากกว่าเรื่องของจิตใจ

จากการสังเกตพบว่า สภาพปัจจุบันหลังจากชาวบ้านตากกลางได้หยุดการคล้องช้าง ความเชื่อที่เคร่งครัดจากการสั่งสอนของบรรพบุรุษเริ่มถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่เคยร่วมขบวนคล้องช้างหรือมีชีวิตอยู่ในช่วงการคล้องช้าง และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้ร่วมขบวนคล้องช้าง เกิดการปฏิบัติที่แตกต่างกันกล่าวคือ กลุ่มคนที่ได้ร่วมขบวนการคล้องช้างและมีชีวิตในช่วงนั้นได้รู้ได้เห็น และปฏิบัติตามระเบียบประเพณี จึงมีความเคร่งครัดในด้านการปฏิบัติตามบรรพบุรุษ ส่วนกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดมาไม่ได้ร่วม ไม่ได้เห็นการคล้องช้าง มีเพียงการเล่าการคล้องช้างของบรรพบุรุษและให้ปฏิบัติตาม ทำให้กลุ่มดังกล่าวมีความเคร่งครัดในประเพณีลดชาวไทยกูยเลี้ยวช้างได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตน โดยมีบางส่วนละเว้นความเชื่อดั้งเดิมหันมายอมรับแนวคิดใหม่

แต่บางส่วนยังรักษาประเพณีเดิม G.H.Mead กล่าวว่ากระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์หรือตัวตนทางวัฒนธรรม (Cultural identity) คืออัตลักษณ์ของชาติหรือของวัฒนธรรมแห่งชาติเสื่อมลงหรืออ่อนตัวลง คือ ถูกทำลาย เสื่อมทรุดลงด้วยกระแสวัฒนธรรมแบบแปรเป็นเนื้อเดียวกัน (Cultural Homogenization) ตามกระแสโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมจากภายนอกที่

ทรงอาณภาพ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ วัฒนธรรมการเลี้ยงช้างอ่อนตัวลง วัฒนธรรมของหมอช้างชาวกูยกลายเป็นเพียงสินค้า (Commoditization) ในตลาดสินค้าทางวัฒนธรรมของโลกไป เช่น การแสดงของช้าง พิธีกรรมและวัฒนธรรมการเลี้ยงช้าง ถูกเปลี่ยนกลายเป็นสินค้า วัฒนธรรมด้านวัตถุของชุมชนท้องถิ่น

ดังนั้นการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อวิถีชีวิต และวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของหมอช้างชาวกูยในหมู่บ้านตากกลางจังหวัดสุรินทร์ ในอดีตการใช้ประโยชน์จากช้างในฐานะที่ช้างเป็นแรงงาน และเป็นสัตว์พาหนะได้ถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรเครื่องยนต์ ปัจจุบันนี้ช้างในหมู่บ้านตากกลางได้เปลี่ยนบทบาทใหม่เป็น “ช้างนักแสดง” เช่น ช้างเตะฟุตบอล ช้างแสดงหนัง ช้างวาดรูปศิลปะ ช้างนำเที่ยวตามปางช้างและสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงต่างๆ หมอช้างชาวกูยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตากกลางได้เปลี่ยนบทบาทใหม่เป็น “ผู้กำกับการแสดงของช้าง” ดังนั้นการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ จึงมีอิทธิพลต่อการสื่อสารในการสร้างอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์

4.3.3 การย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นในหมู่บ้านตากกลางมีเป็นลักษณะ “มนุษย์ทัศน์” (Ethnoscapes) คือ การที่สมาชิกในหมู่บ้านตากกลางเคลื่อนย้ายภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง ทำให้เกิดการถ่ายเททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนนั้น ๆ และระหว่างกลุ่มของหมอช้างชาวกูย การอพยพถิ่นฐานดังกล่าว ยังอาจจะหมายถึงการย้ายข้ามหมู่บ้าน หรือข้ามจังหวัดต่าง ๆ ภายในเขตรัฐชาติ จนรวมไปถึงการโยกย้ายถิ่นฐานไปยังภูมิภาคหรือทวีปอื่น ๆ ซึ่งผลที่ตามมาคือ ความเป็นชุมชนหนึ่ง ๆ จะไม่ได้ประกอบขึ้นแต่เพียงเพื่อนมนุษย์ ที่เหมือน “เรา” เท่านั้นแต่ประกอบไปด้วยพวกคนที่เป็ “พวกเขา” ที่นับวันจะมากขึ้นเรื่อย ๆ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของหมอช้างและมะชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ เริ่มจากการที่ทางการประเทศกัมพูชาประกาศ และใช้มาตรการทางกฎหมาย ห้ามหมอช้างและมะชาวกูยจังหวัดสุรินทร์เข้าไปคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา เมื่อหมอช้างและมะชาวกูยจังหวัดสุรินทร์หยุดการเดินทางไปคล้องช้างป่า ทำให้ชาวกูยขาดรายได้จึงมีการเพิ่มที่ทำกินของตนเองทำให้พื้นที่ป่าที่สำหรับการเลี้ยงช้างลดลง การเลี้ยงช้างเริ่มเป็นภาระแก่หมอช้างและมะชาวกูย ผู้เลี้ยงช้างจึงมีการขายช้าง และหาวิธีการเลี้ยงช้างแบบใหม่ที่สามารถทำรายได้ให้แก่ครอบครัว

ใน ปี พ.ศ.2503 มีการนำช้างร่วมงานแสดงที่อำเภอท่าตูม ช้างจึงเริ่มมีบทบาทและทำรายได้จากการรับจ้างให้คนนั่งบนหลังและการลอดท้องช้างเพื่อความเป็นสิริมงคล ชาวบ้านตากกลางเริ่มนำช้างออกเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ เช่น การขายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากช้าง การฝึกช้างแสนรู้แสดง

ตามสวนสนุกและสวนสัตว์ต่าง ๆ บางเข็อกไปแสดงยังต่างประเทศ และช้างหมู่บ้านดากลางยังร่วมแสดงงานประเพณีท้องถิ่นของอำเภอและจังหวัดสุรินทร์

ปัจจุบันมีช้างออกไปหารายได้ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อยู่มาก เช่น ปางช้างที่อยุธยา สวนช้างที่พืทยา สวนสัตว์ภูเก็ต เป็นต้น การย้ายถิ่นเพื่อออกไปหางานทำจากหมู่บ้านดากลางจึงเป็นเรื่องปกติ “ลูกหลานชาวภูเขียงช้างส่วนมากจะพาช้างไปทำงานอยู่ตามสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อหาเงินเลี้ยงดูครอบครัวและดูแลช้าง” (ยา ศาลางาม.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.) การย้ายถิ่นหรือย้ายที่อยู่อาศัยจึงเป็นเรื่องปกติของลูกหลานชาวภูเขียงช้างที่มีความจำเป็นต้องพาช้างออกเดินทางเพื่อหารายได้ “สภาพพื้นที่ในหมู่บ้านไม่เหมาะสมกับช้าง เมื่อก่อนพื้นที่ในป่าอุดมสมบูรณ์แต่ในปัจจุบันเริ่มแล้งช้างหาของกินยากไม่มีน้ำให้ช้างเล่น ช้างจึงต้องออกไปหารายได้จากปางช้างหรือสวนสัตว์บ้าง” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน.สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม.สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.)

ในหมู่บ้านดากลางจังหวัดสุรินทร์ก็พบการย้ายถิ่นฐานข้ามหมู่บ้าน หรือข้ามจังหวัด เช่น การแต่งงานระหว่างชาวภูเขียงกับคนในจังหวัดใกล้เคียง การเข้าไปหางานทำของลูกหลานชาวภูเขียงและช้าง “ช้างจากหมู่บ้านดากลาง ออกไปหางานทำที่พืทยาก็เยอะอยู่ที่ภูเก็ตก็มากสำหรับการถ่ายทอดความรู้ไม่มีปัญหา ความรู้ที่มีมาก็ถ่ายทอดให้เฉพาะการเลี้ยงช้าง เพราะมีการใช้โทรศัพท์สื่อสารกัน บางทีถ้าช้างมีปัญหาเจ้าของช้าง ก็จะให้รถมารับ ดาก็ไปดูให้ถึงที่ ถ้าเจ้าของช้างต้องการให้ไปดูอาการช้างว่ามันเป็นอะไร บางทีช้างไม่สบายกินยาสมุนไพรก็หายเอง บางทีเจ้าของทำผิดประกรรม พอเช่นประกรรมให้ช้างก็หายทำงานได้ปกติ ไม่มีผลต่อการถ่ายทอดความรู้เพราะยังคงปฏิบัติตามแบบโบราณ พิธีกรรมการถ่ายทอดความรู้บางอย่างต้องสืบต่อตามแบบปู่ย่าตายายเขาทำมา เปลี่ยนแปลงไม่ได้” (หมิว ศาลางาม.หมอช้าง.สัมภาษณ์ 16 พฤษภาคม 2548.)

ในเรื่องการถ่ายทอดอัตลักษณ์การเป็นหมอช้างนั้น “ส่วนการถ่ายทอดความรู้ไม่น่าจะมีปัญหา เพราะหมอช้างเขาไม่เคยหวงความรู้มีอะไรก็ติดต่อกันได้ บางคนก็ใช้โทรศัพท์โทรมาสอบถามเรื่องเกี่ยวกับอาการช้างป่วย เครื่องเช่นในศาลประกรรมบางทีผมก็เห็นเจ้าของช้างนำรถมารับหมอช้างเพื่อให้ไปตั้งศาลประกรรมในต่างจังหวัดบางทีหมอช้างถึงกับเดินทางไปประกอบพิธีกรรม หรือไปดูอาการช้างป่วยในต่างประเทศก็มี” (บุญธรรม เนาว์สูงเนิน.สารวัตรปศุสัตว์อำเภอท่าตูม.สัมภาษณ์ 1 มิถุนายน 2548.) ดังนั้นการย้ายถิ่นของลูกหลานชาวภูเขียงนั้น ไม่มีผลต่อการถ่ายทอดความรู้หรือพิธีปฏิบัติเลยแม้แต่น้อย หมอช้างยังคงรักษาประเพณี พิธีกรรมและวัฒนธรรมวิถีชีวิตของช้างและคนยังคงต้องอาศัยความสามารถของหมอช้างอยู่ ส่วนการถ่ายทอดความรู้การย้ายถิ่นไม่มีผลต่อการถ่ายทอดความรู้เท่าไร เพราะการถ่ายทอดยังคงยึดแบบพิธีแบบดั้งเดิมอยู่ปฏิบัติตามแบบพิธีกรรมการถ่ายทอดแบบบรรพบุรุษหมอช้างชาวภูเขียง

จะเห็นได้ว่า การย้ายถิ่นของลูกหลานชาวกูยเริ่มจากปี พ.ศ.2504 ทางกรมประมง กัมพูชาได้ประกาศและใช้มาตรการทางกฎหมาย ห้ามหมอช้างและมะชาวกูยจังหวัดสุรินทร์เข้าไป คล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชา จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของหมอ ช้างจังหวัดสุรินทร์ เมื่อหมอช้างชาวกูยหยุดการเดินทางไปคล้องช้างป่า ทำให้ชาวกูยขาดรายได้ พื้นที่ป่าที่เคยเลี้ยงช้างเหลือน้อยลงเนื่องจากชาวบ้านเข้าไปถางป่าเพื่อปลูกพืชไร่ การเลี้ยงช้างเริ่ม เป็นภาระแก่หมอช้าง ผู้เลี้ยงช้างจึงมีการขายช้าง และเริ่มนำช้างออกเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ เช่น การขายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากช้าง การฝึกช้างแสนรู้แสดงตามสวนสัตว์ และบางเชือกไปแสดงยัง ต่างประเทศ ในปัจจุบันนี้หมอช้างและมะชาวกูยนิยมพาช้างออกการเดินทางจากหมู่บ้านตากกลางไป หางานทำตามสถานที่ท่องเที่ยวเช่น เชียงใหม่ภูเก็ต พัทยา หัวหิน บางแสน เป็นต้น

จากการที่หมอช้างชาวกูยไม่ได้เข้าไปคล้องช้างป่าที่ประเทศกัมพูชา จึงทำให้เกิดการ ย้ายถิ่นของลูกหลานชาวกูยเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวและเลี้ยงช้าง ชาวกูยยังคงยึดถือหลัก ปฏิบัติแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ดังนั้นการย้ายถิ่นจึงไม่มีผลต่อการถ่ายทอด ความรู้ของกลุ่มหมอช้างแต่อย่างใด กลับทำให้ลูกหลานชาวกูยตระหนักถึงความสำคัญของหมอช้าง ชาวกูยว่ามีความสำคัญเพียงไร หมอช้างเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการประกอบ พิธีกรรม หากไม่มีหมอช้างแล้วใครจะเป็นผู้ทำพิธีกรรมให้ลูกหลานชาวกูย

จากปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 วิธีการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย จังหวัดสุรินทร์ ในยุคโลกาภิวัตน์สรุปได้ว่า สื่อเข้ามามีอิทธิพลต่อการปรับตัวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของหมอช้างชาวกูย โลกาภิวัตน์เป็นระบบทุนนิยมมีผลต่อวิถีชีวิตของหมอ ช้างชาวกูยจึงทำให้เกิดการย้ายถิ่นของลูกหลานชาวกูย เพื่อหารายได้ช้างเปลี่ยนบทบาทใหม่เป็น “ช้างนักแสดง” เช่น ช้างเตะฟุตบอล และช้างนำเที่ยวตามปางช้างและสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ต่างๆ หมอช้างชาวกูยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตากกลางได้เปลี่ยนบทบาทใหม่เป็น “ผู้กำกับการแสดง ของช้าง” ดังนั้นการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ จึงมีอิทธิพลต่อการสื่อสารในการสร้างอัตลักษณ์ ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์

จากการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 ซึ่งวิเคราะห์ให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของ วัฒนธรรมและพิธีกรรมการโปนช้างซึ่งเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนให้เห็นถึง วิถีชีวิตและ ความเป็นอยู่ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ หลังจากทีหมอช้างชาวกูยไม่สามารถออกไปโปน ช้างหรือคล้องช้างป่าในประเทศกัมพูชาได้ในปี พ.ศ.2504 เนื่องจากชายแดนประเทศเขมรเกิด สงครามภายในประเทศ และมีสาเหตุจากความสัมพันธ์ระหว่างไทยและกัมพูชา “คดีเขาพระวิหาร” ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การคล้องช้างต้องหยุดชะงักประกอบกับรัฐบาลไทยมีนโยบายปิดป่า จึง

ทำให้พิธีกรรมการโพนช้างขาดการสืบทอด โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องผีประกรรม และภาษาผีประกรรมซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากวัฒนธรรมเขมรโบราณ

ในการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ หมอช้างและกลุ่มผู้สนับสนุนให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยว่า หมอช้างมีคุณค่าต่อหมู่บ้าน ตากกลางในฐานะที่เป็นผู้ผลิตงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน สาขาขนบธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรม เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงช้างและเป็นผู้สืบทอดวิชาศาสตร์ นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านตากกลาง เนื่องจากบ้านตากกลางเป็นหมู่บ้านที่มีความน่าสนใจด้าน วัฒนธรรมและภาษาที่ไม่มีหมู่บ้านใดเหมือน

การถ่ายทอดอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูย จะอาศัยการสอนแบบตัวต่อตัวมากกว่า การถ่ายทอดความรู้ศาสตร์เป็นการศึกษาโดยอาศัยการปฏิบัติเป็นหลัก ในการถ่ายทอดวิชาศาสตร์ และความรู้การเลี้ยงช้างมีเงื่อนไขของข้อปฏิบัติของการถือผีประกรรม และต้องปฏิบัติตามแบบแผนและพิธีกรรมของกลุ่มหมอช้างรุ่นก่อน ๆ เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา การคล้องช้างถือเป็นศาสตร์ที่มีคุณค่าและเป็นอัตลักษณ์ของหมอช้างชาวกูยบ้านตากกลางจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากวัฒนธรรมเขมรโบราณ และสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหมอช้างชาวกูยที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน